

EKSEMPELSAMLING

**Kontrakter og avtaler om
jakt, fiske, friluftsliv, m.m.**

Norges Skogeierforbund

Norges Bondelag

2001

Forord

På utmarkssektoren inngås en lang rekke kontrakter og avtaler om jakt, fiske, fritidsbebyggelse, skiløyper og turstier, orienteringsløp, m.m. Ved inngåelse av slike kontrakter og avtaler, er det viktig at innholdet er dekkende for formålet, ikke strider mot lover og forskrifter og at formuleringene ikke kan misforstås.

For å lette arbeidet med å sette opp kontrakter og avtaler, har Norges Skogeierforbund og Norges Bondelag samlet en rekke eksempler som er aktuelle innen utmarksnæring og ferdsel i utmark. De er ment å fungere som utgangspunkt når kontrakter og avtaler skal inngås. Forholdene vil variere i de forskjellige områdene, og de må derfor tilpasses lokale forhold og aktuelle saksområder.

Bjørn Kristensen og Svein Knutsen i Norges Skogeierforbund har stått for innsamling av kontrakter og ført heftet i pennen. I tillegg har følgende personer bidratt: Ole Jacob Helmen og Alfred Skøyen i Norges Bondelag, Gudbrand Kvaal og Vidar Holthe i Norges Skogeierforbund, og Toril G. Kjøllesdal i advokatfirmaet Dalan, Sigmond, Hagemann & Lous.

Oslo 11. oktober 2001

Innhold

1. Eksempler på kontrakter og avtaler

1.1 Leiekontrakt for hjorteviltjakt.....	4
1.2 Kontrakt for leie av areal til storviltjakt.....	8
1.3 Leiekontrakt for småviltjakt.....	9
1.4 Avtale om ettersøkshund.....	12
1.5 Avtale om håndtering av fallvilt og ettersøk av skadet hjortevilt.....	13
1.6 Kontrakt for leie av fiske.....	15
1.7 Kontrakt for leie av fiskerett til yrkesfiske eller øvrig fiske med faststående redskap....	17
1.8 Avtale om innmelding i en fiskeadministrasjon.....	19
1.9 Avtale om vilt- og fiskeoppsyn.....	21
1.10 Avtale om fiskeoppsyn.....	23
1.11 Festekontrakt for hyttetomter.....	25
1.12 Kjøpekontrakt for hyttetomter.....	29
1.13 Åremålsutleie av hytter eller andre husvære.....	31
1.14 Kontrakt om leie av grunn til alpinanlegg.....	33

2. Avtaleformular utarbeidet av organisasjoner og offentlige institisjoner i fellesskap

2.1 Avtale om skiløyper og turstier.....	35
2.2 Avtale om tilrettelegging og merking av turstier.....	38
2.3 Avtale om friluftsliv og ferdsel i kulturlandskapet.....	40
2.4 Intensjonsavtale/forretningsavtale om kommersielle aktiviteter i utmark (eks. 1).....	42
2.5 Avtale om kommersielle aktiviteter i utmark (eks. 2).....	45
2.6 Avtaleformular for bruk av privat grunn til ridning.....	47
2.7 Avtale om retningslinjer for O- idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere.....	49
2.8 Intensjonsavtale vedrørende standardavtale om Forsvarets adgang til øvelser i privat utmark.....	52

3. Lover som angår kontrakter og avtaler

3.1 Avtaleloven.....	57
3.2 Kjøpsloven.....	57
3.3 Viltloven.....	58
3.4 Laksefisk- og innlandsfiskeloven.....	59
3.5 Sameigeloven.....	60
3.6 Tomtefesteloven.....	61
3.7 Friluftsløven.....	61
3.8 Motorferdselloven.....	62
3.9 Vannressursloven.....	62
3.10 Tvistemålsloven.....	62
3.11 Andre lover som angår ferdsel i utmark.....	63
3.12 Reisegarantifondet og Lov om pakkereiser.....	63
3.13 Forsikringer.....	64

1. Eksempler på kontrakter og avtaler

1.1 Leiekontrakt for hjorteviltjakt

Dette er eksempel på kontrakt mellom et jaktlag (leietaker) og grunneier, utmarkslag eller sameige (utleier). I pkt. 5. er det satt opp to alternative prissystemer. Det anbefales normalt å benyttes alternativ B (toprissystem).

1. Avtaleparter

Utleier	Leietaker .....
v/	v/ jaktleder.....
Adresse.....	Adresse.....
Postnr. og poststed.....	Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....	Tlf. nr. arb..... privat.....

2. Leieobjekt

Kontrakten omfatter leie av storviltjakt og hytte på ..... (terreng/eiendom)
Terrengets areal er på.....daa. Avgrensingen fremgår av vedlagte kart (*stryk det som ikke passer*)

Avtalen omfatter følgende husvære: .....

Dette kan disponeres i tidsrommet: .....

Det forutsettes at husværet er ryddet, rengjort og ellers i samme stand før avreise som ved ankomst.

Avtalen omfatter rett til å felle..... stk elg, hjort, villrein (*tilpasses*) med følgende aldersfordeling:

..... stk. årskalv	..... stk. eldre okse
..... stk. 1 ½-åring	..... stk. valgfrie dyr
..... stk. eldre ku	

Til sammen .....stk. fellingsretter

(Ved flerårig kontrakt er dette gjenstand for revisjon hvis antall dyr, eventuelt alders- og kjønnsfordelingen endres.)

3. Kontraktstid

Kontrakten gjelder for tidsrommet fra ..... til ..... (dato og år).

(Dersom kontraktstiden er over 5 år, skal kopi av kontrakten sendes kommunen jfr. Viltlovens § 28).

4. Jakttid og andre begrensninger

Følgende krav/begrensninger er gjort i forhold til gjeldende jakttider/jaktformer, hundebruk m.m:

.....
.....
.....

5. Pris og oppgjør

(stryk alternativet som ikke passer. Tilleggstjenester tas med etter behov.)

Alternativ A: Fast pris pr. dyr

Alternativ B: Topris- system

..... stk. årskalv à kr	= kr.....
..... stk. 1 ½- åring à kr	= kr.....
..... stk. eldre ku à kr	= kr.....
..... stk. eldre okse à kr	= kr.....
..... stk. valgfrie dyr à kr	= kr.....
Sum	kr .....
+ 24 % mva.	kr .....
+ leie av husvære (mva.- fritt)	kr .....
Sum	kr .....

Det årlige leiebeløpet forfaller til betaling innen
..... (dato og år)

(Her betaler leietakeren for retten til å felle hele kvoten selv om ikke alle dyr felles. Alternativt kan det gjøres slik at leietaker får tilbakebetalt f.eks. halve leiebeløpet for de dyrene som ikke er felt).

Forskuddspris og avregn. etter kilopris/fastpris

Grunnpris/forskuddspris

.... stk. årskalv à kr	= kr.....
.... stk. 1 ½- åring à kr	= kr.....
.... stk. eldre ku à kr	= kr.....
.... stk. eldre okse à kr	= kr.....
.... stk. valgfrie dyr à kr	= kr.....
+ 24 % mva.	= kr.....
+ leie av husvære (ikke mva.)	= kr.....
Sum	= kr .....

Etterbetaling:

... stk. årskalv.....kg à kr	= kr.....
... stk. 1½- åring .....kg à kr	= kr.....
... stk. eldre ku .....kg à kr.....	= kr.....
... stk. eldre okse .....kg à kr.....	= kr.....
Tillegg for spesielle produktive dyr =	kr.....
Sum	= kr .....
+ 24 % mva.	= kr.....
Sum	= kr .....
- Betalt forskuddspris og mva jakt	= kr.....
Sum etterbetaling	= kr .....

Som spesielt produktive dyr regnes voksne hundyr over.....kg og voksne handyr over.....kg. Disse avregnes med kr ..... pr kg i ekstra pris.

Forskuddsprisen forfaller til betaling senest ....dager for jakttidens begynnelse. Etterbetalingen innbetales seinest..... dager etter at jakta er avsluttet. Forskuddspris på dyr som ikke er felt tilbakebetales ikke.

6. Leietakers plikter

Jaktlaget består av følgende personer:

Navn	Adresse	Tlf. nr.
1	.....	..... (Jaktleder)
2	.....	.....
3	.....	.....

Jaktlaget kan bestå av maksimalt ..... jegerer. Leietaker plikter til enhver tid å holde utleier underrettet om navn og adresse til disse.

Leietaker/leder skal:

- Gjøre seg kjent med produktets avgrensning og gjeldende lover, forskrifter og reglene for jakt i terrenget.
- Identifisere seg og vise denne avtale på eventuell forespørsel fra oppsyn.
- Være ansvarlig for at alle jegerne i jaktlaget har betalt jegeravgift, har avlagt godkjent skytterprøve og er kjent med lover, forskrifter og reglene for jakt i terrenget.
- Stå som ansvarlig for skader jeger eller hunder måtte påføre hus, utstyr eller bufe.

Leietaker har ingen rett til å kreve beitebruk eller vanlig arbeid i skogen stanset i jaktperioden. Dersom dette er forhold som forstyrrer jakta, kan det tas opp med utleier.

7. Utleier plikter å:

- Kontrollere at jaktlagets medlemmer har gyldig jegeravgiftskort.
- Orienterer leietaker om terrengets grenser, adkomst, regler for jakt etc.
- Gi opplysninger om det vil foregå annen jakt i terrenget i leieperioden eller annen virksomhet av betydning for jaktutøvelsen.
- Rapportere felt vilt til kommunen.

8. Leietakers rapporteringsplikt

Leietaker plikter å rapportere fellingsresultat til utleier samme dag som vilt er felt. Leietaker kan pålegges å samle inn kjever, ovarier, og lignende, samt fylle ut sett dyr - skjema. Sett elg/hjort - skjemaer innsendes til utleier senest .....dager etter at jakta er avsluttet.

9. Skadeskyting

Dersom et dyr blir påskutt, men ikke felt, skal dette snarest meldes til utleier. Leietaker har rett og plikt til å forfølge det skadeskutte viltet på terrenget som leies. På annen manns grunn har leietaker rett til å forfølge det skadeskutte viltet samme dag som viltet krysset grensen til annet terreng. Grunneiere utenfor det leide terrenget skal varsles før man går over grensen dersom dette er mulig. Eventuelle utgifter i forbindelse med ettersøk av skadet vilt faller i sin helhet på leietaker.

10. Avtale om ettersøkshund

Leietaker skal sørge for å ha tilgang til godkjent ettersøkshund. Utleier er behjelpelig med å skaffe tilgang til dette etter særskilt avtale.

11. Troféer

Kjøtt, innmat, skinn og gevir tilfaller jaktlaget.

12. Framleie

Framleie er ikke tillatt uten skriftlig samtykke av utleier.

13. Spesielle forhold/bestemmelser (stryk det som ikke passer)

- A. Med slaktevekt menes dyret veid i flådd og kald tilstand, uten hode, beina kappet i kneledd og haser og innvoller fjernet. Skuddskadet kjøtt skal ikke trekkes fra.
- B. Leietaker har ansvar for å bringe slakt frem til avtalt veieplass.
- C. Prisene inkluderer fellingsavgift.
- D. Ved avbestilling påløper avbestillingsgebyr på kr 500,-. Ved avbestilling må halvparten av leiebeløpet + gebyr betales (*halve fastbeløpet i alternativ A eller halve grunnbeløpet i alternativ B*). Tilbakebetaling av halvt leiebeløp betinges av at ny leietaker oppnås. Hvis ikke dette skjer, beholder utleier hele leiebeløpet.
- E. Hunder skal ha sauerenhetsbevis.
- F. Leietaker betaler bompenger til jaktområdet.
- G. Det er ikke tillatt å skyte ku fra kalv. Tvillingku skal spares.
- H. Eventuell avskytingspolitikk, båndtvangsbestemmelser, adgang til småviltjakt og fiske osv.
- I. Eventuelle regler om at andre jaktlag kan disponere terrenget når jaktlaget har fylt sin kvote eller andre bestemmelser.

14. Reaksjoner ved overtredelse av avtalen eller lovverk

Brudd på denne avtalen kan medføre oppsigelse av kontrakten med øyeblikkelig virkning.

Brudd på Viltloven og dens forskrifter kan medføre anmeldelse til politiet.

15. Tvist

Tvist om forståelse og gjennomføring av denne kontrakten avgjøres etter Tvistemålsloven kap. 32 av en voldgiftsnemnd bestående av tre medlemmer, hvorav partene oppnevner ett hver. Sorenskriveren/lensmannen i ..... fungerer som formann.

Kontrakten er utstedt i 2 - to eksemplarer. Utleier og leietaker beholder ett hver.

_____
Sted og dato

_____
Utleier

_____
Leietaker

1.2 Kontrakt for leie av areal til storviltjakt

Kontrakten er beregnet på tilleggsarealer som leies for å oppnå et tilstrekkelig stort område for jaktutleie.

1. Avtaleparter

Utleier.....
Adresse.....
Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....

Leietaker.....
Adresse.....
Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb.....privat.....

2. Leieobjekt

Avtalen omfatter leie av arealet på tilsammen .....daa. Området er avmerket på vedlagte kart. Arealet skal inngå i .....vald.

Avtalen gjelder kun for jakt etter elg/hjort/villrein/rådyr/bever (*stryk det som ikke passer*).

3. Kontraktstid

Avtalen for .... år fra og med.....

4. Pris og betaling

Årlig leiebeløp beregnes på følgende grunnlag:

- a) kr..... pr. daa tellende areal av leiearealet.
eller
- b) kr.....pr. andel av fellingstillatelse som leiearealet gir grunnlag for i leierens vald/jaktlag.

Leiebeløp betales innen .....(dato) hvert år.

5. Leietakers plikter

Leietaker plikter hvert år å opplyse utleier om endring i kvote, fellingsprosent eller tellende areal. Partene kan innen ..... hvert år kreve leiebeløpet regulert ved endring av disse forholdene.

Leietaker er ansvarlig for å gi utleier opplysninger til statistiske eller vitenskapelige formål.

6. Andre forhold

Jaktretten medfører ikke noen rett til å kreve at vanlig arbeid i skogen blir stanset, eller rett til å nekte utøvelse av andre aktiviteter i skogen, eksempelvis småviltjakt.

Særvilkår: (*f.eks.*)

1. Hunder skal ha sauerenhetsbevis.
2. Leietaker betaler bompenger til jaktområdet.
3. Avskytingspolitikk, båndtvangsbestemmelser, adgang til småviltjakt og fiske osv.
4. Eventuelle andre bestemmelser.

Kontrakten er utstedt i 2 - to eksemplarer. Utleier og leietaker beholder ett hver.

_____
Sted og dato

_____
Utleier

_____
Leietaker

1.3 Leiekontrakt for småviltjakt

Kontrakten kan brukes der en privat jaktrettshaver, utmarkslag, sameige, m.m.leier ut terreng for småviltjakt til en eller flere jegere.

1. Avtaleparter

Utleier.....	Leietaker.....
v/	v/ jaktleder.....
Adresse.....	Adresse.....
Postnr. og poststed.....	Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....	Tlf. nr. arb.....privat.....

2. Leieobjekt

Avtalen omfatter leie av småviltjakt og hytte på ..... (terreng/eiendommer).
Terrengets areal er på ..... daa. Avgrensning fremgår av vedlagte kart (*stryk det som ikke passer*).

Avtalen omfatter følgende husvære: .....

Dette kan disponeres i tidsrommet: .....

Det forutsettes at husværet er ryddet, rengjort og ellers i samme stand før avreise som ved ankomst.

Avtalen omfatter følgende småviltarter:.....

(*Alle jaktbaresmåviltarter etter jakttidforskriftene eller bestemte arter*)

Avtalen gjelder også retten til å felle (*stryk det som ikke passer*):

..... rådyr ..... bever

3. Kontraktstid

Kontrakten gjelder for tidsrommet ..... til ..... (år og dato).

(*Dersom kontraktstiden er over 5 år, skal kopi av kontrakten sendes kommunen, jfr. Viltlovens § 28*).

4. Jakttid og andre begrensninger

Følgende krav/begrensninger er gjort i forhold til gjeldende jakttider/jaktformer, hundebruk, appporterende hund, sauerenhets/rådyrrenhets hund, tak på antall felte vilt pr. dag/sesong o.s.v.

.....
.....
.....

På terrenget kan det maksimalt jages med .....våpen, ...jagende hunder og .....stående hunder av gangen.

5. Pris og betaling

Årlig leiesum for jakten kr .....

+ 24% moms kr .....

+ Leiesum for hytte under jakten (mva. fritt) kr

Sum leiebeløp kr

Leiebeløpet forfaller til betaling den ..... hvert år. Leiebeløpet reguleres årlig etter konsumprisindeksen.

6. Leietakers plikter

Jaktlaget består av følgende personer:

Navn	Adresse	Tlf. nr.
1	.....	..... (Jaktleder)
2	.....	.....
3	.....	.....

Jaktlaget kan maksimalt bestå av ..... jegere. Leietaker plikter til enhver tid å holde utleier underrettet om navn og adresse til disse.

Leietaker/leder skal:

- Gjøre seg kjent med produktets avgrensning og gjeldende lover, forskrifter og regler for jakt i terrenget.
- Identifisere seg og vise denne avtale på eventuell forespørsel fra oppsyn.
- Stå som ansvarlig for skader jeger eller hunder måtte påføre hus, utstyr eller bufe.

Leietaker har ingen rett til å kreve beitebruk eller vanlig arbeid i skogen stanset i jaktperioden. Dersom dette er forhold som forstyrrer jakta, kan det tas opp med utleier.

7. Utleier plikter å:

- Kontrollere at jaktlagets medlemmer har gyldig jegeravgiftskort.
- Orienterer leietaker om terrengets grenser, adkomst, regler for jakt etc.

- Gi opplysninger om i hvilken utstrekning det vil foregå annen jakt i terrenget i leieperioden og annen virksomhet av betydning for jaktutøvelsen.

8. Leietakers rapporteringsplikt

Leietaker plikter å rapportere samlet fellingsresultat til utleier innen 1. uke etter jaktens utløp. Utleier skal også rapportere felt vilt til offentlig forvaltning i tråd med bestemmelser i gjeldende lovverk. Utleier kan pålegge leietaker innsamling av biologisk materiale til vitenskapelige formål.

9. Framleie

Framleie er ikke tillatt uten skriftlige samtykke fra utleier.

10. Spesielle forhold/bestemmelser (stryk det som ikke passer)

- A. Ved avbestilling påløper avbestillingsgebyr på kr 500,-. I tillegg har utleier krav på halvparten av leibeløpet + gebyr. Tilbakebetaling av halvt leibeløp betinges av at ny leietaker oppnås. Hvis ikke dette oppnås, beholder utleier hele leibeløpet.
- B. Leietaker betaler bompenger til jaktområdet.

11. Fangst

Kontrakten gir/gir ikke adgang til å bruke lovlige fangstredskaper i lovlig jakttid (stryk det som ikke passer).

12. Viltstelltiltak

Leietaker har anledning til å utføre følgende viltstelltiltak i leieperioden:

.....
.....

13. Reaksjoner ved overtredelse av avtalen eller lovverk

Brudd på denne avtalen kan medføre oppsigelse av kontrakten med øyeblikkelig virkning.

Brudd på Viltloven og dens forskrifter kan medføre anmeldelse til politiet.

14. Tvist

Tvist om forståelse om gjennomføring av denne kontrakten, avgjøres etter Tvistemålsloven kap. 32 av en voldgiftsnemnd bestående av tre medlemmer, hvorav partene oppnevner ett hver. Sorenskriveren/lensmannen i ..... fungerer som formann.

Kontrakten er utstedt i 2 - to eksemplarer. Utleier og leietaker beholder ett hver.

_____
Sted og dato

_____
Utleier

_____
Leietaker

1.4 Avtale om ettersøkshund

Lov om vilktet (Viltloven) krever at alle som jakter elg, hjort eller rådyr skal ha tilgang på godkjent ettersøkshund. Avtaleformularet som gjengis nedenfor er utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning, og gjelder for hjortevilt som er skadeskutt under jakt.

Ettersøksavtale

om tilgangen på godkjent ettersøkshund til jakt på elg, hjort og rådyr (hjordeviltforskriftens § 25):

Undertegnede jeger/jaktleder:

Navn.....

Adresse.....

Vald nr./navn.....

Kommune.....

A har i dag inngått avtale med eier/fører av godkjent og registrert ettersøkshund som har bestått prøver i henhold til forskriftens § 4 og 5, om at nedenstående hund skal, dersom det er nødvendig med ettersøk, bringes til stedet innenfor mitt/vårt jaktområde innen 4 timer etter påskutt vilt av arten

Elg

Hjort

Rådyr

B har i dag inngått avtale med eier/fører av ettersøkshund godkjent i henhold til forskriftenes § 7, og som tilhører nabojaktlag, om at nedstående hund skal, dersom det blir nødvendig med ettersøk, bringes til steder innenfor mitt/vårt jaktområde innen 4 timer etter påskutt vilt av arten

Elg/hjort

Rådyr

Hundens navn og ID-nr:.....

Rase: .....

Hundens eier/fører : .....

Adresse: .....

Telefonnr. ....

Arbeid

Privat

Mobil

Avtalen gjelder inntil.....20.....

Særlige avtalevilkår:.....

.....

Sted..... dato.....

.....
Jeger/jaktleder

.....
Hundeeier/fører

Avtalen er undertegnet i 2 eksemplarer: ett til jeger/jaktleder og ett til hundeeier/fører

1.5 Avtale om håndtering av fallvilt og ettersøk av skadet hjortevilt

Ansvar for ettersøk av skadet hjortevilt (utenom ordinær jakt) og håndtering av fallvilt er lagt til kommunen. Eksempelet under kan brukes der kommunen inngår avtale med en gruppe personer som overtar det praktiske ansvaret for oppgaven. Det anbefales å inngå skriftlig avtale med hver enkelt som skal inngå i ettersøkslaget.

1. Avtaleparter

Kommune (oppdragsgiver).....	og	Oppdragstaker.....
v/		Adresse.....
Adresse.....		Postnr. og poststed.....
Postnr. og poststed.....		Tlf. nr. arb.....privat.....
Tlf. nr. arb..... privat.....		

2. Avtalens omfang

Oppdragstraker skal sammen med de øvrige som utgjør ettersøkslaget ha det praktiske ansvaret for ettersøk av skadet elg, hjort og rådyr utenom ordinær jakt, samt håndtering av fallvilt av samme arter etter det ansvar som kommunen har etter viltlovens § 48.

3. Avtalens varighet

Avtalen gjelder for en periode på ..... år med virkning fra..... 20..... Avtalen forlenges automatisk for ..... nye år om gangen dersom ikke en av partene sier den opp innen en frist på 3 måneder.

4. Økonomi, forsikring, ansvar

(Kan avtales i for eksempel følgende alternativer - stryk de som ikke passer):

Alternativ 1. *(Forutsetter at oppdragstaker er registrert som selvstendig næringsdrivende og beholder verdien av kjøttet som godtgjørelse for arbeidsinnsats)*

Oppdragstaker beholder verdien av kjøttet som godtgjørelse for arbeidet. Oppdragstaker står for øvrig fritt til å søke om tilskudd fra kommunale viltfond og tilskuddsordninger som forvaltes av fylkesmannen. Oppdragsgiver er uten ansvar for skader som under arbeidet måtte bli påført oppdragstakers utstyr, personell som deltar i arbeidet eller skader som under arbeidet blir påført tredjeperson. Oppdragstaker er selv ansvarlig for å tegne de forsikringer som anses nødvendig.

Alternativ 2. *(Forutsetter at oppdragstaker er registrert som selvstendig næringsdrivende og godtgjøres etter medgått arbeid og utgifter)*

Honorering for ettersøk, avlivning og ivaretagelse av skadet vilt og fallvilt etter oppdrag av kommunen godtgjøres etter de satser som er gjengitt i DN-rundskriv 2/1999 *(eller på annen måte)*. Oppdragsgiver er uten ansvar for skader som under arbeidet måtte bli påført oppdragstakers utstyr, personell som deltar i arbeidet eller skader som under arbeidet blir påført tredjeperson. Oppdragstaker er ansvarlig for å tegne de forsikringer som anses nødvendig, men får årlig godtgjørelse på kr ..... av kommunen til dekning av forsikring.

Alternativ 3. *(Forutsetter at kommunene har arbeidsgiveransvar for oppdragstaker og arbeidet godtgjøres av kommunen)*

Honorering for ettersøk, avlivning og ivaretagelse av skadet vilt og fallvilt etter oppdrag av kommunen godtgjøres etter de satser som er fastsatt i DN-rundskriv 2/99 *(eller på annen måte)*.

Kommunen har arbeidsgiveransvar for oppdragstaker og er ansvarlig for å tegne forsikringer som dekker skader som under arbeidet måtte bli påført oppdragstakers utstyr, personell som deltar i arbeidet eller skader som under arbeidet blir påført tredjeperson.

5. Oppdragstaker skal

- A. Ha ansvar for å ivareta skadet vilt av elg, hjort og rådyr. Avtalen gjelder ikke vilt som er skadeskutt ved lovlig jakt. Dette skal være dekket av egne ettersøksavtaler. De som utgjør ettersøkslaget, må utarbeide rutiner og ansvarsdeling i forhold til praktisk gjennomføring (vaktliste osv).
- B. Ha beredskap og være i stand til å rykke ut i forbindelse med skadet elg, hjort og rådyr 24 timer i døgnet hele året. Oppdragstaker skal sørge for en beredskap slik at det ikke i mer enn 10% av tilfellene tar mer enn en time fra melding om skadd/påkjørt vilt til fremmøte på stedet (*dette er et eksempel*).
- C. Til enhver tid ha hund(er) som er godkjent for ettersøk av elg, hjort og rådyr.
- D. Føre rapport på skjema utarbeidet av oppdragsgiver over hvert skadetilfelle. Rapportene skal inneholde oversikt over utrykninger, fallvilt, medgått tid osv. Rapportene leveres kvartalsvis til oppdragsgiver.
- E. Følge de til enhver tid gjeldende lover, forskrifter og regler for denne typen arbeid, inkludert regler for kjøttkontroll.
- F. Sørge for destruksjon av skadde dyr (hele eller deler) som ikke er salgbare.
- G. Alltid bære med seg legitimasjon.

6. Oppdragsgiver skal

- A. Utarbeide rapporteringsskjema.
- B. Informere om ordningen til politi/lensmann, jernbaneverket, bensinstasjoner og lignende og informere disse om hvem som er med i ettersøkslaget.
- C. Rapportere om irregulær avgang til Statistisk Sentralbyrå.
- D. Eventuelt stille allerede innkjøpt utstyr til disposisjon for oppdragstaker etter nærmere avtale. (*Det må avtales hvem som skal bekoste eventuelt nytt utstyr*).
- E. Informere oppdragstaker ved endring av lover/forskrifter som har betydning for arbeidet.

7. Andre oppdrag

Dersom oppdragstaker skal ta på seg oppgaver for oppdragsgiver som faller utenom kommunens ansvar etter Viltlovens § 48, må arbeidsoppgaver og økonomisk dekning avtales særskilt. Dette kan f. eks. være arbeidsoppgaver i forbindelse med søkerpliktig vilt/fredet vilt, store rovdyr, vekkjaging av ikke- påkjørt vilt innenfor viltgjerdene, skadde grevlinger, husdyr og kjæledyr, m.m.

8. Oppsigelse

Ved mislighold kan begge parter med øyeblikkelig virkning si opp avtalen. Oppdragsgiver kan også si opp avtalen med kortere virkningstid enn 3 måneder dersom endringer av lover/forskrifter gjør dette nødvendig.

Avtalen er utstedt i 2 - to eksemplarer. Kommunen og oppdragstaker beholder ett hver.

_____
Sted og dato

..... kommune

_____
Oppdragstaker

Det henvises for øvrig til: Viltloven av 1981, Dyrevermloven av 1974, Viltkjøttforskriftene av 1996 (2. feb. 1996 nr 133 med endring). Som veiledning for gjennomføringen av oppgavene vises til:

- Rundskriv 3/90, Forvaltning av hjortevilt, kap. IX, side 12-13 og kap. 2.9, side 47 –55
- Rundskriv 2/99, Kommunal viltforvaltning, kap. 3
- Avtale av 17.01.2000 om vilt påkjørt av tog
- Rundskriv 1/2000, Ettersøkshund, med tilhørende brev av 01.08.96 og 27.06.00
- Rundskriv 3/92, Retningslinjer for viltmyndighetenes disponering av fallvilt som er viltfondets eiendom, brev til fylkesmennene fra DN av 19.06.96, brev til Vegdirektoratet fra DN av 10.02.98.

1.6 Kontrakt for leie av fiske

Kontrakten kan benyttes der en leietaker (enkeltperson, forening, osv.) leier fiskerett i innsjø eller elv av en eller flere fiskerettshavere, lag, sameige osv. Vanlige slike tilfeller er for eksempel der en lokal jeger- og fiskerforening leier et område, eller der en gruppe fiskere leier et fiskevann eller et laksevald.

1. Avtaleparter

Utleier.....	Leietaker.....
v/	v/ .....
Adresse.....	Adresse.....
Postnr. og poststed.....	Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....	Tlf. nr. arb..... privat.....

2. Leieobjekt

Avtalen gir leietaker rett til fiske med stang, oter og garn på alle lovlige fiskearter i lovlig fisketid (*stryk det som ikke skal inngå i avtalen*). Unntatt fra dette er: .....

(*Inngås avtale med lokal jeger- og fiskerforening,, må avtalen åpne for videresalg av fiske til allmennheten*).

Avtalen gir også rett til å disponere følgende husvære: .....

Avgrensning fremgår av vedlagte kart. Det forutsettes at alle gjester sørger for at husværet er ryddet, rengjort og ellers i samme stand før avreise som ved ankomst.

3. Kontraktstid

Avtalen gjelder fra og med ..... til og med .....

4. Pris og betaling

Årlig leiesum for fiske	kr. ....
24 % mva. på fiske	kr. ....
Leie av hytte (mva.- fritt)	kr. ....
Sum	kr. _____

Leiebeløpet forfaller til betaling ..... hvert år. Leietaker betaler uoppfordret til rett tid hvert år. (*Hvis kontraktperioden går over flere år, kan leiebeløpet reguleres hvert ..... år etter konsumprisindeksen*).

5. Framleie

Framleie er ikke tillatt uten eiers skriftlige samtykke og etter tillatelse fra Fylkesmannen. Videresalg av fiskekort til allmennheten er ikke framleie.

6. Leietakers plikter (*stryk det som ikke passer*)

Leietaker plikter å føre oppsyn med at offentlige- og private fiskeregler overholdes i området som omfattes av avtalen. Leietaker skal også kontrollere at fiskere har betalt Fiskeravgiften (*kun for laksefiske*) (*disse bestemmelsene kan eventuelt tas med der en JFF leier et fiskeområde*). Brudd på private- og offentlige bestemmelser skal meldes til utleier. Leietaker plikter å rapportere fangststatistikk til utleier hvert år innen .....

Fiskekultivering (*dette er kun eksempler. Det finnes mange muligheter her*)

Alternativ A:

Leietaker plikter å utføre følgende fiskekultiveringstiltak: .....

Arbeidsinnsats utføres på dugnad og utgifter dekkes av leietaker.

Alternativ B:

Leietaker plikter å utføre følgende fiskekultiveringstiltak: .....

Arbeidsinnsats utføres på dugnad. Utgifter til innkjøp av diverse utstyr, settefisk, kalk m.m. bekostes av utleier. Alle utgifter skal avtales med utleier på forhånd. Arbeidsinnsatsen som utføres av leietaker gjøres på dugnad.

7. Mislighold

Brudd på denne kontrakten kan medføre oppsigelse med øyeblikkelig virkning.

8. Tvist

Twist om forståelse og gjennomføring av denne kontrakten avgjøres etter Tvistemålsloven kap. 32 av en voldgiftsnemnd bestående av tre medlemmer, hvorav partene oppnevner ett hver. Sorenskriveren/lensmannen i ..... fungerer som formann.

9. Spesielle forhold

Dette kan f.eks. være bruk av veier, begrensninger i redskapsbruk, begrensninger i antall fiskere og fisketid, utleiers eget fiske, osv..

.....

.....

Kontrakten er utstedt i 2 - to eksemplarer. Utleier og leietaker beholder ett hver.

_____
Sted og dato

_____
Utleier

_____
Leietaker

1.7 Kontrakt for leie av fiskerett til yrkesfiske eller øvrig fiske med faststående redskap

1. Avtaleparter

Utleier.....	Leietaker.....
Adresse.....	Adresse.....
Postnr. og poststed.....	Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....	Tlf. nr. arb..... privat.....

2. Leieobjekt

Kontrakten gir leietaker rett til fiske med settegarn, flytegarn, ruse, storruse, teine og not (*stryk det som ikke passer*). Område fremgår av vedlagte kart.

Kontrakten omfatter fiske etter alle fiskearter og kreps unntatt

Maksimalt årlig fangstkvantum er .....kg fordelt på følgende arter:

Ørret ..... kg   Sik ..... kg   Gjedde..... kg osv.

(*Dette er ofte unødvendig, men stedvis har man driftsplan som skisserer årlig uttak av ulike arter*)

3. Kontraktstid

Kontrakten gjelder fra og med .....til og med .....

4. Pris og betaling

Alternativ A:

Årlig leibeløp	kr. ....
24 % mva.	kr.....
Sum	kr.....

Leibeløpet forfaller til betaling..... hvert år. Leietaker innbetaler leibeløpet uoppfordret til rett tid hvert år. (*Hvis kontraktperioden går over flere år, kan leibeløpet reguleres hvert ..... år etter konsumprisindeksen*)

Alternativ B:

Årlig leie	kr. ....
Oppfisket kvantum ..... kg á kr...../kg	kr. ....
24 % mva.	<u>kr</u>
SUM	<u>kr</u>

Leibeløpet forfaller til betaling..... hvert år. Samlet betaling for fangst betales etter fiskesesongen, og senest innen .....

5. Leietakers plikter

Leietaker plikter å føre fangst dagbok og rapportere samlet fangst til utleier etter endt sesong, og innen.....

6. Utleiers plikter

Utleier plikter å orientere om grenser og aktuelle private- og offentlige bestemmelser før fiske starter.

7. Framleie

Framleie er ikke tillatt uten tillatelse fra utleier og Fylkesmannen.

8. Spesielle forhold/bestemmelser

Fisket skal foregå på følgende måte:

Antall garn, nøter m.m. ....

Maskevidde .....
Spesielle fiske- og fredningssoner .....
Begrensning i fangst/fisketid for fiskeartene .....

9. Reaksjoner ved overtredelse av kontrakten eller lovverk

Overtredelse av kontrakten eller brudd på offentlige bestemmelser kan medføre oppsigelse med øyeblikkelig virkning, samt anmeldelse til politiet.

10. Tvist

Tvist om forståelse og gjennomføring av denne kontrakten avgjøres etter Tvistemålsloven kap. 32 av en voldgiftsnemnd bestående av tre medlemmer, hvorav partene oppnevner ett hver. Sorenskriveren/lensmannen i ..... fungerer som formann.

Kontrakten er utstedt i 2 - to eksemplarer. Utleier og leietaker beholder ett hver.

_____
Sted og dato

_____
Utleier

_____
Leietaker

1.8 Avtale om innmelding i en fiskeadministrasjon

Avtalen kan benyttes der flere utmarkslag/grunneierlag, sameier, offentlige eiendommer, større private eiendommer m.fl. (her kalt medlemmene) går sammen om å etablere et samarbeidsorgan for fiskeforvaltning. Medlemmene overlater ansvaret for å løse definerte oppgaver innen fiskeforvaltning til samarbeidsorganet, senere kalt fiskeadministrasjonen (FA).

Avtalen definerer hvilke oppgaver FA skal løse på vegne av medlemmene. Den kommer i tillegg til vedtektene for FA og kan også samtidig benyttes som en innmeldingserklæring. Innmelding i fiskeadministrasjonen må på forhånd godkjennes av årsmøte til den enkelte aktør.

1. Avtaleparter

Utmarkslag/eiendom/.....	og	Fiskeadministrasjon.....
v/ leder.....		v/ leder.....
Adresse.....		Adresse.....
Postnr. og poststed.....		Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....		Tlf. nr. arb.....privat.....

2. Område

Avtalen omfatter følgende område/vassdrag/lag.....
unntatt.....

3. Arbeidsoppgaver som skal løses av FA (stryk det som ikke passer)

Så lenge medlemskapet varer, overlates følgende oppgaver innen fiskeforvaltningen til FA (stryk det som ikke passer):

- Etablering av en fiskekortordning for sportsfiske som omfatter fiske med stang, håndsnøre og isfiske etter alle fiskearter i lovlig fisketid.
- Fiske med oter, garn, not, ruser og teiner og lignende omfattes ikke av avtalen. Skal FA organisere dette fisket, må det avtales særskilt mellom FA og medlemslagene.
- Etablering av en oppsynsordning.
- Utarbeidelse av en felles driftsplan.
- Fiskekultivering.

FA kan inngå avtale med lokal jeger- og fiskerforening om å løse bestemte oppgaver (kultivering, oppsyn osv.)

FA skal bidra til å samordne og etablere mest mulig enhetlige fiskeregler blant medlemmene (dette kan også overlates til FA etter nærmere avtale).

4. Fiskekortordning

FA skal etablere en fiskekortordning etter følgende hovedretningslinjer:

- Det skal etableres fiskekortsalg som omfatter døgn-, uke- og sesongkort.
- Det skal selges fiskekort som både omfatter hele fiskeadministrasjonen og fiskekort som kun gjelder for enkeltmedlemmers område.
- Årsmøtet i FA fastsetter fiskekortpriser og nærmere detaljer i fiskekortordningen.

5. Fordeling av inntekter og utgifter mellom FA og medlemmene

Inntekter fra fiskekortsalg fordeles på følgende måte (eksempel):

50% til drift av FA og fond for fiskekultur og fellestiltak

50% til medlemmene

6. Oppsigelse av avtale/utmelding

Medlemmet kan melde seg ut når som helst i løpet av året. Utmeldingen er da gyldig fra og med 1. januar påfølgende år.

Avtalen er utstedt i 2 - to eksemplarer. Partene beholder ett hver.

Sted dato, år

for ..... utmarkslag

for .....Fiskeadministrasjon

1.9 Avtale om vilt- og fiskeoppsyn

Denne er ment å være en inspirasjonskilde der f.eks. et utmarkslag, sameige, osv. skal inngå avtale med en eller flere personer om gjennomføring av vilt- og/eller fiskeoppsyn. Avtaleutkastet er relativt generelt, og det må trolig til en del justeringer og tilpasninger lokalt før den kan tas i bruk. Det anbefales å inngå avtale med hver enkelt oppsynsmann/kvinne. Den er relevant for oppsyn uten begrenset politimyndighet. For oppsyn med begrenset politimyndighet, gjelder andre rutiner mht. rapportering.

1. Avtaleparter

Oppdragsgiver.....	Oppdragstaker.....
v/ leder.....	v/ leder.....
Adresse.....	Adresse.....
Postnr. og poststed.....	Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....	Tlf. nr. arb..... privat.....

2. Avtaleområde

Området som omfattes av avtalen er: ..... Se også vedlagte kart.

3. Avtaleperiode

Avtalen gjelder fra ..... til .....

4. Godtgjørelse og dekning av utgifter

Oppsynets godtgjøres med kr..... pr. time. Samtlige oppsynsmenn/kvinner kan nedlegg inntil .... timer til sammen pr. år. Disse skal fordeles jevnt gjennom sesongen. Oppsynet utarbeider selv vaktliste og opplegg for praktisk gjennomføring. Det utbetales kjøregodtgjørelse på kr 3.20 pr. km. Samlet utbetaling for kjøring til alle oppsynsmenn/kvinner er maksimalt kr..... pr. år. Det skal føres særskilt oversikt over medgåtte arbeidstimer og antall km som er kjørt. Rapportering fremgår av pkt. 5.

Oppdragsgiver dekker utgifter til nødvendig materiell. Innkjøp av alt materiell skal avtales med og godkjennes av oppdragsgiver før innkjøp, og er oppdragsgivers eiendom.

5. Oppsynets plikter

Oppsynet består av følgende personer:

1. .... (Lagets kontaktperson og leder for oppsynet)
- 2.....
- 3.....

I det daglige skal all kontakt mellom oppsynet og oppdragsgiver skje med lagets leder. Er ikke leder tilgjengelig, kan øvrige styremedlemmer kontaktes.

Oppsynet har følgende oppgaver:

- A. Kontrollere at oppdragsgivers regler overholdes (*hvis oppsynet også skal kontrollere offentlige regler, bør dette avtales særskilt med aktuell offentlig institusjon*).
- B. Yte service overfor brukerne gjennom informasjon og veiledning
- C. Føre kontroll med at jegere og fiskere har betalt Jegeravgift Fiskeravgift og har løst kort for jakt/fiske i området.
- D. Melde ifra til oppdragsgiver om alvorlige lovbrudd. Det forutsettes at mindre overtredelser ordnes av oppsynet på stedet.
- E. Oppsynets leder skal hvert år avgi rapport til oppdragsgiver om gjennomføring, herunder bl.a. arbeidsoppgaver, ulovligheter m.m. Her skal også inngå oppgave over samlet timeforbruk og antall kilometer kjørt jfr. pkt. 4. Denne leveres oppdragsgiver umiddelbart etter at sesongen er over (*eller f.eks. innen 10. januar hvis sesongen følger kalenderåret*).

6. Oppdragsgivers plikter

- Oppdragsgiver plikter å informere om alle forhold som oppsynet må kjenne til.

- Ved alvorlige overtredelser av gjeldende bestemmelser for utøvelse av jakt og fiske, er det oppdragsgiver som avgjør om forholdet skal anmeldes til politiet.

7. Reaksjon ved overtredelse av avtalen

Brudd på denne avtalen kan medføre oppsigelse av kontrakten med øyeblikkelig virkning.

8. Forsikringer

Laget er ansvarlig for å tegne og dekke ulykkesforsikring for oppsynet.

9. Tvist

Tvist om forståelse og gjennomføring av denne kontrakten avgjøres etter Tvistemålsloven kap. 32 av en voldgiftsnemnd bestående av tre medlemmer, hvorav partene oppnevner ett hver. Sorenskriveren/lensmannen i ..... fungerer som formann.

Avtalen er utstedt i 2 - to eksemplarer. Partene beholder ett hver.

_____
Sted dato, år

_____
for ..... utmarkslag

_____
Oppsynsmann/kvinne

1.10 Avtale om fiskeoppsyn

Dette avtaleutkastet er mer dataljert enn ovennevnte og omfatter kun fiskeoppsyn. Også her anbefales å inngå avtale med hver enkelt oppsynsmann/kvinne. Den er relevant for oppsyn uten begrenset politimyndighet. For oppsyn med begrenset politimyndighet, gjelder andre rutiner mht. rapportering.

1. Avtaleparter

Oppdragsgiver.....	Oppdragstaker.....
v/ leder.....	v/ leder.....
Adresse.....	Adresse.....
Postnr. og poststed.....	Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....	Tlf. nr. arb..... privat.....

2. Avtaleområde

Området som omfattes av avtalen er: ..... Se også vedlagte kart.

3. Avtaleperiode

Avtalen gjelder fra 01.01 – 31.12. ....

4. Godtgjørelse og dekning av utgifter

Oppsynets godtgjøres med kr..... pr. time. Samtlige oppsynsmenn/kvinner kan nedlegg inntil .... timer til sammen pr. år. Disse skal fordeles jevnt gjennom sesongen. Oppsynet utarbeider selv vaktliste og opplegg for praktisk gjennomføring. Det utbetales kjøregodtgjørelse på kr 3.20 pr. km. Samlet utbetaling for kjøring til alle oppsynsmenn/kvinner er maksimalt kr..... pr. år. Det skal føres særskilt oversikt over medgåtte arbeidstimer og antall km som er kjørt. Rapportering fremgår av pkt. 5.

Oppdragsgiver dekker utgifter til nødvendig materiell. Innkjøp av alt materiell skal avtales med og godkjennes av oppdragsgiver før innkjøp, og er oppdragsgivers eiendom.

5. Oppsynets plikter

Oppsynet består av følgende personer:

1. .... (Lagets kontaktperson hos oppsynet og leder for oppsynet)
- 2.....
- 3.....

I det daglige skal kontakten mellom oppsynet og oppdragsgiver skje mellom begge ledere. Er ikke lagets leder tilgjengelig, kan øvrige styremedlemmer kontaktes.

Oppsynet skal i utgangspunktet være av "myk karakter". Det innebærer at de som ikke har gyldig fiskekort eller betalt Fiskeravgift ikke blir anmeldt, men bes om å ordne dette straks. Oppsynet deler ut informasjonsbrosjyre til vedkommende og forteller hvor det kan kjøpes fiskekort. Hvis gjeldende fiskerelger ikke følges, påpeker oppsynet dette og gjør det klart at det ulovlige fisket skal opphøre. For alle de ovennevnte forhold informeres fiskeren om at ny overtredelse kan føre til politianmeldelse og bot.

Oppsynet har følgende oppgaver:

- A. Kontrollere at oppdragsgivers regler overholdes (*hvis oppsynet også skal kontrollere offentlige regler, bør dette avtales særskilt med aktuell offentlig institusjon*).
- B. Yte service overfor brukerne gjennom informasjon og veiledning.
- C. Føre kontroll med at fiskere har betalt Fiskeravgiften og har løst fiskekort i området.
- D. Melde ifra til oppdragsgiver om alvorlige overtredelser.
- E. Mindre overtredelser ordnes av oppsynet på stedet.
- F. Oppsynets leder skal hvert år avgi rapport til oppdragsgiver om gjennomføring, herunder bl.a. arbeidsoppgaver, ulovligheter m.m. Her skal også inngå oppgave over samlet timeforbruk og antall kilometer kjørt jfr. pkt. 4. Denne leveres oppdragsgiver umiddelbart etter at sesongen er over (*eller f.eks. innen 10. januar hvis sesongen følger kalenderåret*).

Med alvorlige overtredelser menes fiske med ikke tillatt redskap, herunder bl.a. krok som brukes til rykking av fisk, garn, not, hovfiske, elektrisk fiske, fiske med dynamitt samt bruk av fisk som levende agn. Alle garn beslaglegges. Oppsynet skal notere navn og evt. bilnummer på de som tas for slike forhold, samt så langt det er forsvarlig sørge for at det ulovlige fisket opphører.

6. Oppdragsgivers plikter

- Oppdragsgiver plikter å informere om alle forhold som oppsynet må kjenne til.
- Ved alvorlige overtredelser av gjeldende bestemmelser for utøvelse av jakt og fiske, er det oppdragsgiver som avgjør om forholdet skal anmeldes til politiet.

7. Reaksjon ved overtredelse av avtalen

Brudd på denne avtalen kan medføre oppsigelse av kontrakten med øyeblikkelig virkning.

8. Forsikringer

Laget er ansvarlig for å tegne og dekke ulykkesforsikring for oppsynet.

9. Tvist

Tvist om forståelse og gjennomføring av denne kontrakten avgjøres etter Tvistemålsloven kap. 32 av en voldgiftsnemnd bestående av tre medlemmer, hvorav partene oppnevner ett hver. Sorenskriveren/lensmannen i ..... fungerer som formann.

Avtalen er utstedt i 2 - to eksemplarer. Partene beholder ett hver.

_____
Sted dato, år

_____
for ..... utmarkslag

_____
Oppsynsmann/kvinne

1.11 Festekontrakt for hyttetomter

Eksemplet på festekontrakt er utarbeidet av Norges Skogeierforbund og Norges Bondelag på grunnlag av den nye tomtefesteloven som ble vedtatt i 1996. Loven trår i kraft fra og med 1.1 2002.

8. Tomtas beliggenhet:

Festet gjelder (stryk det alternativet som ikke passer)

a) Punktfeste

på eiendom.....gnr....., bnr.....

Koordinat avmerket på plankart.

x=   y=

Tomta gis nr..... i .....hyttefelt.

Eller

b) Feste av avgrenset areal

på eiendom.....gnr....., bnr.....

Tomta er oppmålt jfr. vedlagte delingsforretning hvor tomtegrenser er angitt. Arealet er .....daa.

Grensepunkter skal vedlikeholdes av festeren.

Grunn under vann er ikke inkludert i tomta.

9. Bebyggelse

Fester gis rett til å sette opp ett fritidshus som skal plasseres etter anvisning fra kommunen og godkjenning fra bortfester. For øvrig vises til reguleringsbestemmelsene for området.

Enhver bygningsmessig endring, ytterligere bebyggelse, eller utvidelser krever bortfesteres godkjenning.

10. Oppsigelse

Festekontrakten gjelder til den sies opp av fester.

Fester kan si opp med 2 års oppsigelsesfrist.

11. Innløsning

Festeren kan ikke kreve innløsning av tomta.

12. Festeavgiftens betaling og regulering

Festeavgiften betales forskuddsvis.....hvert år. Avgiften reguleres så ofte som tomtefesteloven tillater - for tiden hvert år fra kontraktsinngåelse .

Festeavgiften kr. .... er en avkastning av tomteverdi kr.....pr. i dag beregnet etter .... % av tomtens verdi

Ved kontraktsinngåelsen velges reguleringsmåte (*stryk det alternativet som ikke passer*):

enten

a) Tomteverdien reguleres i samsvar med prisen på lignende tomter i distriktet på reguleringstidspunktet.

Festeavgiften skal gi en rimelig avkastning av den til enhver tid gjeldende tomteverdi.

eller

b) Festeavgiften reguleres i samsvar med endringer i konsumprisindeksen og beregnes ved å benytte indekstallet for .....måned året før ny avgift trer i kraft, og indekstallet for .....måned før avgiften sist ble regulert eller fastsatt.

Dersom konsumprisindeksen ikke blir opprettholdt i hele festetiden, anvendes den indeks som avløser konsumprisindeksen.

eller

c) Tomteverdien reguleres i samsvar med prisen på lignende tomter i distriktet hvert 20. år.

Festeavgiften skal gi en rimelig avkastning av den til enhver tid gjeldende tomteverdi.

I mellomliggende år reguleres festeavgiften i samsvar med endringer i konsumprisindeksen og beregnes ved å benytte indekstallet for .....måned året før ny avgift trer i kraft, og indekstallet for .....måned før festeavgiften sist ble regulert eller fastsatt.

Dersom konsumprisindeksen ikke blir opprettholdt i hele festetiden, anvendes den indeks som avløser konsumprisindeksen.

13. Grunnlagsinvesteringer og avgifter

Ved kontraktens underskrivelse betales andel av fellesinvesteringer (vannforsyning, avløpsanlegg, veger o.l.) med kr.....

Festeren forplikter seg til å betale avgift til eieren eller andre for renovasjon, vann, avløp og andre servicefunksjoner i samsvar med særskilt avtale.

Dersom det kommer offentlig pålegg om å bygge anlegg i forbindelse med vann, avløp, renovasjon o.l. forplikter fester seg til å dekke sin del av disse kostnadene.

14. Veg, adkomst, parkering etc.

For å komme til sin hytte, gis festeren rett til å benytte eksisterende veger som bortfester eier eller har bruksrett til. Der adkomstveg eies av vegforening, må det inngås egen avtale med vegforeningen for å få bruksrett til vegen. Der det ikke er veg plikter festeren å være med å dekke opparbeidingskostnadene til veg.

Festeren må også årlig dekke sin del av vedlikeholdskostnadene inklusive brøyting for veg som han bruker.

Eventuell parkering utenfor festetomta foregår etter avtale med bortfester.

15. Råderett over tomta

Fremleie er ikke tillatt uten bortfesters samtykke.

Festeretten gir ingen rett til jakt, fangst eller fiske på bortfesters eiendom, og gir heller ikke rett til inngjerding av tomta. Eventuell inngjerding må avtales særskilt. Festeren må finne seg i at det beites på området.

(Stryk det alternativet som ikke skal brukes)

a) Punktfeste

Festeren har samme fysiske rådighet over festetomta til bruk innenfor festeformålet som en eier har. Fordi denne festekontrakten er et punktfeste som ikke har klart definerte grenser, kreves likevel bortfesters samtykke for større inngrep på tomta.

Bortfester kan drive hogst i området, men plikter å ta hensyn til hytter bl.a. slik at området ikke blir snauhogd. Fester kan kreve at trær på tomta som hindrer utsikt eller er til særlig ulempe, blir fjernet. Trærne er bortfesters eiendom.

b) Feste av et avgrenset areal

Festeren har samme fysiske råderett over festetomta til bruk innenfor festeformålet som eier har. Trær på tomta kan likevel bare fjernes med grunneiers samtykke. Trærne er bortfesters eiendom

16. Framtidig utvikling

Bebyggelse i reguleringsområdet utover det som er angitt i reguleringsplan datert....., er ikke tillatt med mindre reguleringsplanene blir endret.

Festeren kan ikke gjøre innsigelser mot framføring av vann- og avløpsledninger og kabler for elektrisitet, telefon eller fjernsyn. Dersom luftkabler, jordkabler eller ledningsnett ikke kan legges utenfor festetomten., forplikter festeren seg til å la slike anlegg passere over sin tomt uten vederlag for anlegg og framtidig vedlikehold.

17. Byggeplikt

Kontrakten opphører hvis tomta ikke er bebygd innen ..... år fra kontrakten er inngått.

18. Overføring av festerett

Overføring av festeretten kan bare skje sammen med bebyggelsen og med samtykke av bortfester.

Samtykke kan ikke nektes uten saklig grunn.

Fester plikter å varsle bortfester om hvem som er ny fester. Dersom bortfester ikke har fått slikt varsel, kan han fortsatt kreve inn festeavgiften hos forrige fester.

19. Forkjøpsrett

Bortfester har forkjøpsrett ved overføring av festerett og bygning med unntak for nærstående familie (jfr. §8 i Lov om løysingsrettar 9.12.1994 nr. 64). Tomtefester plikter å varsle bortfester om salg av hytta med kopi av kjøpekontrakt innen to uker etter underskrift.

20. Mislighold - heftelser

Ved vesentlig mislighold av kontrakten kan kontraktsforholdet heves.

Bortfester har adgang til å beregne morarente etter §3 i Lov om renter ved forsinket betaling (17.12.1976 nr. 100) fra krav om innbetaling er sendt og til betaling skjer.

Skyldig festeavgift som ikke er betalt innen 14 dager etter skriftlig påkrav, kan grunneieren kreve tvangsinnndrevet uten søksmål etter §§ 7-2 og 4-18 i Lov om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (26.06.1992 nr. 86).

Bortfester plikter å sørge for pantefrafall på den tomt som denne festeavtalen gjelder. Fester plikter å betale eventuelle kostnader forbundet med pantefrafall. Tomta skal være heftelsesfri med unntak av ovenfor nevnte panterett.

21. Tinglysning/omkostninger

Alle omkostninger ved tinglysning, kart og delingsforretning eller andre lovbestemte gebyrer ved opprettelse og overføring av denne kontrakt bæres av fester.

Ved overdragelse til ny fester skal gammel fester betale transportgebyr med kr 500,-. Dette gebyret indeksreguleres fra dato for underskrift.

22. Kontraktsforutsetning

Denne kontrakt er betinget av at eventuelt nødvendig delingstillatelse og konsesjon blir gitt.

23. Andre bestemmelser

(Eventuelle begrensinger i adgangen til å drive forretningsvirksomhet eller særskilte bestemmelser om tvistemålsløsninger m.v.) .....

.....
.....
.....

Denne kontrakt er utstedt i to eksemplarer + tinglysningseksemplar hvorav bortfester og fester har ett hver.

24. Underskrifter

Sted og dato: _____

_____
Bortfesters underskrift:

_____
Gjentas med blokkbokstaver:

_____
Festers underskrift:

_____
Gjentas med blokkbokstaver:

1.12 Kjøpekontrakt for hyttetomt

Mellom:

1. Avtaleparter

Selger..... og **Kjøper**.....
v/leder..... v/leder.....
Adresse..... Adresse.....
Postnr. og poststed..... Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat..... Tlf. nr. arb..... privat.....

er inngått følgende kjøpekontrakt:

2. Beliggenhet

Selger overdrar hyttetomt ..... på ..... da i ..... kommune. Tomten har ved målebrevforretning tinglyst ..... fått navnet ..... gnr. .... bnr. .... Tomten er merket i terrenget med grensemerker som også er inntegnet på målebrevet.

Koordinat avmerket på plankart.

x=   y=

Kostnadene ved målebrevsforetningen bæres av kjøper.

Sjøgrunn eller grunn i vann, elv eller bekk som grenser til tomten hører ikke med til tomten.

3. Kjøpesum

Kjøpesummen kr ..... er oppgjort på følgende måte:

- a) Betales kontant ved undertegning av kontrakten.
- b) Kr ..... betales kontant.

Det utstedes pantobligasjon til selger for restbeløpet på kr .....

Den skyldige kapital forrentes med ..... % p.a. som betales etterskuddsvis, termin 30.6. og 30.12. Nedbetaling skjer over ..... år, med like store halvårlige avdrag, første gang .....

4. Grunnlagsinvesteringer

I tillegg til kjøpesummen betales tomtas andel av grunnlagsinvesteringene for hyttefeltet, kr ..... og eventuelle grunnlagsinvesteringer til veier kr. .... Beløpet betales kontant ved kjøpekontraktens underskrift.

5. Vei og adkomst

Kjøper har rett til å benytte eksisterende veier fram til sin tomt. Han/hun har ingen rett til å gjøre inngrep i grunnen utenfor tomtas grenser. Parkering skal skje på egen grunn dersom det ikke er opparbeidet annen felles parkeringsplass som skal benyttes.

Kjøper er forpliktet til å betale sin andel av vedlikeholdskostnadene for bruk av eksisterende veier.

6. Inngjerding

Inngjerding av tomten tillates/tillates ikke.

7. Offentlige pålegg

Kjøper er forpliktet til å innrette seg etter reguleringsbestemmelser og andre offentlige pålegg som gis for området. Dersom tomten ligger i et hyttefelt, er kjøper bundet av de eventuelle vedtekter som gjelder for hyttefeltet. Vedtektene følger som vedlegg til denne kontrakt.

8. Bruksretter

Kjøper har ikke jakt og fiskerett på tomta. Kjøper har heller ikke andre bruksretter enn det som følger av denne kontrakt. Hytta kan ikke nyttes som helårsbolig. Kjøperen kan ikke drive forretningsmessig virksomhet fra tomten, så som varesalg, herbergsvirksomhet o.l.

9. Kontraktsforutsetning

Denne kontrakt er betinget av at kjøper får nødvendig konsesjon. Dersom konsesjon ikke blir gitt, er partene ubundet av avtalen.

10. Tinglysning

Alle kostnader ved tinglysning av kontrakten bæres av kjøper.

11. Andre bestemmelser

.....
.....

Denne kontrakt er utstedt i 2 eks. pluss tinglysningseksemplar.

_____ den _____ 19 _____

_____
Selger

_____
Kjøper

Undertegnede bekrefter at denne kontrakt er undertegnet av selger og kjøper og at begge er myndige og over 18 år.

1. Navn ....., adr. ....

2. Navn ....., adr. ....

1.13 Åremålsutleie av hytter eller andre husvære

Kontraktsformularet er beregnet på utleie av husvær for en lengre periode, f.eks. ett eller flere år.

1. Avtaleparter

Utleier..... og **Leietaker**.....
v/..... v/.....
Adresse..... Adresse.....
Postnr. og poststed..... Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat..... Tlf. nr. arb..... privat.....

2. Leieforhold omfatter

Leieforholdet omfatter leie av hytte/hus .....
på eiendommen ..... Gnr. .... Bnr. .... i ..... kommune.

3. Utleietid

Leietiden er i tidsrommet fra ..... til .....

4. Leiesum

Leiesum er kr. ....pr. .... som skal betales av leier i ..... like terminer direkte til utleier ved forfall .....

5. Lys og brensel

Elektrisk strøm betales av leieren. Ved til brensel: .....

6. Alminnelige bestemmelser

Både leier og utleier er bundet av de forpliktelser som fremgår av de "Alminnelige bestemmelser" på baksiden av denne kontrakten.

Kontrakten er utstedt i 2 eksemplarer hvorav leier og utleier har ett hver.

Sted _____ Dato _____

_____
utleier

_____
Leietaker

Alminnelige bestemmelser gjeldende for denne kontrakt

Leieren kan ikke utføre inngrep eller forandringer på tomt eller bygning uten tillatelse fra eieren. Tomta skal holdes ryddig for avfall m.v. Vannkilder skal benyttes hensynsfullt til felles beste. Leieren plikter å rette seg etter de til enhver tid gjeldende forskrifter for området vedrørende renovasjon, kloakkering m.v. Eieren har rett til inspeksjon etter forhåndsavtale. Leieren har rett til rimelig atkomst over eierens eiendom, fremkjøring av proviant etc. Slik ferdsel må ikke sjenere driften av eiendommen.

Leieren har ikke adgang til å drive forretningsmessig virksomhet på eiendommen. Fremleie er ikke tillatt.

Forsikringen betales av eieren, men dekker ikke leierens eiendeler. For møblerte og utstyrte hus/hytter setter eieren opp inventarliste i 2 eksemplarer som undertegnes av partene og vedheftes kontraktene. Leieren erstatter ting som blir ødelagt eller kommer bort under hans ansvar.

Hus/hytte skal alltid forlates i avlåst stand. Leieren har ansvar for indre vedlikehold og orden rundt hytta/huset. Ytre vedlikehold og større reparasjoner er eierens ansvar. Kontantutlegg ved forhåndsavtalte utbedringer/reparasjoner utført av

leieren går til fradrag i leiesummen mot fremviste kvitteringer. Medgått arbeidstid kan ikke beregnes uten at det foreligger skriftlig avtale om dette.

Blir kontrakten hevet på grunn av mislighold fra leierens side, kan utkastelse skje etter varsel i rekommandert brev. Som vesentlig misforhold regnes unnløtelse av å betale skyldig leiesum innen 14 dager fra mottatt påkrav og unnløtelse av å rette feil etter bestemmelsene i denne kontrakt.

Partene vedtar eiendommens verneting i alle tvister som gjelder leieforholdet.

Andre bestemmelser (fylles ut av eieren): .....

1.14 Kontrakt om leie av grunn til alpinanlegg

Kontraksformularet er beregnet på avtaler hvor et større område leies ut til et alpinanlegg som omfatter løyper, bygninger, heiser, veier, parkering, m.m.

1. Avtaleparter

Utleier/grunneier.....	og	Fester.....
v/leder.....		v/leder.....
Adresse.....		Adresse.....
Postnr. og poststed.....		Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....		Tlf. nr. arb..... privat.....

har inngått følgende avtale:

2. Areal og formål

Grunneier leier ut et areal på ..... daa på eiendommen
Gnr. .... Bnr. .... i ..... kommune.

Arealet skal benyttes til skisenter med nødvendige bygninger for salg og service, skitrekk, bakker og parkeringsplass o.l. i henhold til godkjent plan datert..... Festeren har rett til å foreta rydnings-, planerings- og masseforflytningsarbeider i den utstrekning dette er nødvendig for utbyggingen (*stryk det som ikke passer*).

3. Leietid

Leieperioden er 40 år fra ..... Så lenge det skal drives skisenter i området, har festeren rett til fornyelse av leieavtalen. Forhandlinger om slik fornyelse må opptas i god tid før denne avtale utgår. Hvis arealene ikke lenger skal brukes til de formål som er nevnt under pkt. 1, opphører denne avtale med mindre ikke annet avtales.

4. Søknad om konsesjon

Fester har ansvaret for konsesjonsbehandling av kontrakten og har det økonomiske ansvar for om konsesjon blir nektet.

5. Hogst og terrenginngrep

På festet areal har festeren rett til å foreta de hogst- og terrenginngrep som er nødvendig for utbyggingen. Eventuelle skader på skog og terreng utenom festet areal erstattes etter registrering og beregning av landbrukskontoret i .....

6. Skogsvirke

Skogen som står på festet areal er grunneierens eiendom. Ved avvirkning skal virket leveres ved bilvei uten omkostninger for grunneier.

7. Bruk av veier og løypestraseer

Grunneieren har rett til vederlagsfritt å benytte veier og løypestraseer i den utstrekning det er nødvendig for å drive skogen i området. Skogsdrift skal gjennomføres slik at den blir til minst mulig ulempe for driften av alpinanlegget. Grunneieren er ikke ansvarlig for uhell som skyldes skogsdrift i området eller for ulykker i forbindelse med bruk av skitrekk og løypestraseer.

8. Spesielle rettigheter

Grunneieren og hans livsarvinger har fortrinnsrett til etablering av salg- og servicefunksjoner i tilknytning til anleggene.

9. Leieavgift

For arealet som er nevnt under pkt. 1. skal det betales en årlig leie på kr .....som er beregnet på følgende måte (*stryk det som ikke passer*):

Alt. 1.

Skoggrunn ..... daa á kr ..... kr .....

Uprod. skog/fjell ..... daa á kr ..... kr.....

Tomtegrunn, veier
og parkering ..... daa á kr ..... kr.....

Ulempeerstatning kr.....

Til sammen kr.....

Alt. 2.

Veier, parkeringsarealer,
delstasjoner, tomter for
servicebygg og anlegg ..... daa á kr. .... kr .....

Heistraseer	..... daa á kr.	kr. ....
Løypetraser	..... daa á kr.	<u>kr.....</u>

Til sammen kr.....

Leien forfaller i sin helhet til betaling 30. april hvert år, første gang 30. april .... eller fra det tidspunkt arealet tas i bruk etter 30. april ..... Leieløpet skal indeksreguleres hvert 5. år i henhold til konsumprisindeksen pr. 15. mars inneværende år. For leie som ikke betales i rett tid, har grunneieren adgang til å beregne ..... % rente pr. påbegynt måned.

10. Pant

Grunneier har 1. prioritets panterett i festeretten og tekniske anlegg for inntil 1 års skyldig festeavgift + renter og omkostninger, samt rett til fremtidig festeavgift. Grunneieren plikter å sørge for pantefrafall for de arealer som det her er inngått festekontrakt på.

11. Beiteforhold

Leieavtalen endrer ikke jakt- og beiteretten i området, og grunneieren er ikke ansvarlig for skade på anlegget som voldes av dyr på beite. Eventuell skade på beitedyr som kan føres tilbake til forhold som skyldes festeren eller hans anlegg, har festeren ansvaret for.

12. Kostnader

Alle kostnader i forbindelse med denne leieavtalen skal bæres av festeren. Festeren har rett til å tinglyse kontrakten som en heftelse på grunneierens eiendom.

13. Tvist

Tvist etter denne avtale skal avgjøres ved voldgift, hvor hver av partene oppnevner en voldgiftsmann og sorenskriveren er voldgiftsrettens formann.

Denne avtale er utstedt i 3 eksemplarer

..... den .....

.....
Grunneier Fester

Det attesteres at grunneier og leier personlig har undertegnet denne avtale, og at begge er over 20 år.

1. ....
2. ....

2. Avtaleformular utarbeidet av organisasjoner og offentlige institusjoner i fellesskap

2.1 Avtale om skiløyper og turstier

Avtaleformularet ble utarbeidet i 1991 av Norges Skogeierforbund og Friluftslivets Fellesorganisasjon i fellesskap. Formuleringene er godkjent av Kulturdepartementet for bruk i forbindelse med søknader om tippemidler.

Direktoratet for naturforvaltning har godkjent avtalen for bruk i forbindelse med søknad om tilskudd fra statlige friluftslivsmidler.

1. Avtaleparter

Grunneier/utmarkslag	og	Forening/kommune .....
v/leder.....		v/leder.....
Adresse.....		Adresse.....
Postnr. og poststed.....		Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....		Tlf. nr. arb..... privat.....

har inngått følgende avtale:

2. Avtalens intensjon og formål

Avtalen endrer ikke det lovfestede og hevdvunne prinsippet om fri ferdsel.

Avtalen brukes bare i forbindelse med tilrettelegging av tursti og skiløype.

Avtalen tar sikte på å tilrettelegge for friluftslivet et godt tursti- og skiløypetilbud for turgåing/skiløping og naturoppleveling, mosjon og trening året rundt. Tilretteleggingen skal skje på en måte som imøteser allmennhetens behov samtidig som det skapes minst mulig ulempe for grunneiers næringsmessige utnyttelse av eiendommen.

3. Definisjon av løyper

Med løyper i henhold til denne avtale menes:

A) Tursti

Tursti er trase for ferdsel til fots som kan være ryddet for vegetasjon, men uten eller i liten grad av opparbeiding av grunnen. Den er vanligvis merket, og bredden er 0,5 m til 1,0 m.

Slik tursti er merket med tynn, blå strek på vedlagte kart. Antatt lengde er ca. .... km innen området. Det skal ikke foretas terrenginngrep i traseen.

B) Skiløype klasse I

Slik løype er ikke beregnet for maskinpreparering. Den kan ha største ryddebredde mellom trestammene på 2 meter. Slik løype bør i minst mulig grad ha preg av å være en bearbeidet trase. Etter avtale med grunneier kan løypen sikres tilstrekkelig snødekke ved oppkvisting av trestammene, og den kan om nødvendig utvides i skarpe svinger eller i svinger i bratt terreng.

Slik skiløype er merket med tynn, rød strek på vedlagte kart. Antatt lengde er ca. .... km innen området. Det skal ikke foretas terrenginngrep i traseen.

C) Skiløyper klasse II

Slik løype er beregnet for maskinpreparering. Den kan ha en største ryddebredde mellom trestammene på 3 meter. Etter avtale kan løypene sikres tilstrekkelig snødekke ved oppkvisting av trestammene, og de kan om nødvendig utvides i skarpe svinger eller i svinger i bratt terreng.

Slik løype er merket med tykk, rød strek på kartet. Antatt lengde er ca. ... .km innen området. Terrenginngrep i traseen avtales særskilt.

D) Skiløyper klasse III

Slik løype er beregnet for maskinpreparering. Den kan ha en største ryddebredde mellom trestammene på 4 meter.

Etter avtale kan løypene kan sikres tilstrekkelig snødekke ved oppkvisting av trestammene, og den kan om nødvendig utvides i skarpe svinger eller i svinger i bratt terreng.

Slik løype er merket med tykk, blå strek på kartet. Antatt lengde er ca. .... km innen området. Terrenginngrep i traseen avtales særskilt.

4. Rettigheter

Grunneiers rettigheter er i prinsippet uberørt av denne avtalen.

Foreningen har rett til merking, skilting og vedlikehold av turstiens/skiløypens farbarhet og bredde.

Dette omfatter:

- Merking og skilting etter Norsk Standard, NS 4020, og/eller DN's bok om utemerking.
- Skilt skal ikke festes på levende trær, men plasseres på nedsatt stolpe.
- Rydding av vegetasjon i traseen.
- Mindre tiltak i grunnen (fjerning av stein og stubber).
- Utlegning av bru/klopp og vedlikehold av disse.
- Kavlelegging/svilling.
- Oppsetting av gjerdeovergang og/eller grind.
- Preparering.

Foreningen har grunneiers samtykke til å nytte tidsmessig maskinelt utstyr for oppkjøring av skiløype innenfor løypeklassens bredde. For øvrig gjelder lov om motorisert ferdsel i utmark.

5. Ansvar

Valg av trase for tursti og skiløype skal skje i samarbeid mellom grunneier og forening. Dette for å sikre færrest mulig potensielle konfliktpunkter.

Traseen skal ikke hindre naturlig og påregnelig utnytting av eiendommen. Dersom tursti eller skiløype legges i eksisterende skogsvei eller krysser slik vei, medfører dette ingen begrensning i grunneiers rett til å bruke veien. Dersom grunneiers virksomhet i vesentlig grad vanskeliggjør bruk av tursti eller skiløype (f. eks. større skogsdrift eller endringer i arealbruken) plikter grunneier å varsle foreningen om dette i god tid, samt eventuelt foreslå alternativ trase. (Det skal avtales om det skal settes opp, og eventuelt hvem som skal sette opp varselkilt i skiløypen).

Under hogst og framkjøring forutsettes det at grunneier tar rimelig hensyn til at traseen ikke unødig sperres eller ødelegges.

Foreningen har rett til og ansvar for å vedlikeholde bru/klopp som den har lagt ut. Hvis grunneier ødelegger bru/klopp bygget av foreningen skal grunneier reparere den. Dersom det skal bygges bru/klopp i tømmervei, skal dette avtales særskilt. Det samme gjelder hvor det kan være aktuelt å legge om traseen for å unngå slik bru/klopp. Der skiløyper krysser vedlikeholdte gjerde, sørger foreningen for at grind lages og settes opp og vedlikeholdes, og at denne blir satt opp innen 10. mai om våren og ikke tatt ned før etter 20. oktober om høsten. Foreningen plikter å rydde opp avfall og søppel langs traseen etter hver sesong.

Der tursti passerer grunder eller gjerder som er i bruk, plikter foreningen å sette opp innretning som skal hindre at beitedyr slipper ut.

Dersom foreningen, dens ansatte eller engasjert personell skader skog utenom avtalt trase-bredde, kan grunneier kreve erstatning. Erstatningens størrelse fastsettes ved avtale eller etter skogbruksetatens beregning.

Eventuell breddeutvidelse utover avtalt løypeklasse, skal avtales mellom grunneier og forening særskilt.

Andre terrenginngrep i traseen enn de som er nevnt i pkt. 4 avtales.

6. Vederlag

Dersom anlegg av skiløyper fører til tap for grunneier som overskrider det som følger av allmennhetens rett til fri ferdsel, kan vederlag avtales.

2.2 Avtale om tilrettelegging og merking av turstier

Avtalen er anbefalt av Den Norske Turistforening, Friluftsrådernes landsforbund, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Nordskog og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Tilrettelegging og merking skal utføres i henhold til anbefalingene i Merkehåndboka.

Avtaleparter

Grunneier	og	Tilrettelegger .....
v /leder.....		v/leder.....
Adresse.....		Adresse.....
Postnr. og poststed.....		Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....		Tlf. nr. arb..... privat.....

har inngått følgende avtale:

Avtalens omfang

1. Avtalen er beregnet for bruk ved tilrettelegging og merking av turstier i utmark. Dersom stien berører innmark avtales dette i pkt. 13.
2. Med turstier menes her traséer for ferdsel til fots som er ryddet for vegetasjon, men uten, eller med liten grad av opparbeidelse av grunnen. De er vanligvis merket, og bredden er minimum 0,5 meter.
3. Tilretteleggeren gis rett til å tilrettelegge og merke på turstier som framgår av vedlagte kart.
4. Tilretteleggeren har rett til å legge gangbaner, klopper og broer der dette er nødvendig, og til å rydde stien ved å hogge grener og fjerne kratt. Stien kan ryddes inntil 1,5 m bredde alt etter forholdene på stedet. Felling av trær krever særskilt samtykke fra grunneieren.
5. Tilretteleggeren gis rett til å merke langs stien. Merkene består av enten maling på trær, på staker/påler som er satt ned i bakken eller steinvarder som merkes. Skilt og informasjonstavler kan settes opp der det er behov for slike.
Der stien krysser gjerder som er nødvendige for dyrehold, skal tilretteleggeren sørge for at det etableres grind eller gjerdeklyv.
6. Tilretteleggeren gis rett til å vedlikeholde merkingen, stien og de innretninger som er anlagt som ledd i denne. Tilretteleggelsen skal da følge samme regler som i pkt. 3-6. Tilrettelegger har ansvaret for rydding av søppel.
7. Grunneierens næringsutøvelse begrenses ikke av avtalen. Før igangsetting av arbeid som vil vanskeliggjøre bruk av stien, skal grunneier varsle tilrettelegger, som om nødvendig sørger for informasjon til brukerne. Om nødvendig blir partene enige om midlertidig omlegging av stien.

Omlegging av stien

8. I avtaleperioden kan både grunneieren og tilretteleggeren kreve omlegging av stien når det er nødvendig av hensyn til grunneier eller friluftsbukerene. Slik omlegging krever enighet mellom partene, men samtykke skal ikke kunne nektes uten saklig grunn.

Erstatning

9. Det ytes ikke erstatning for grunneieren for de tiltak avtalen omfatter. (Der merking og tilrettelegging medfører dokumentert økonomisk tap for grunneieren, kan det imidlertid ytes erstatning etter særskilt overenskomst som skal fremgå av pkt. 13).

Varighet

10. Denne avtalen gjelder i 10 år og fornyes automatisk for 10 år ad gangen dersom ingen av partene har sagt den opp ett år før avtaletidens utløp.

Opphør

11. Ved opphør av avtalen plikter tilretteleggeren å fjerne anlegg, skilt og andre innretninger, med mindre annet er avtalt.

Samtidig forplikter tilretteleggeren seg til å avlyse eventuell tinglysing.

Tvister

12. Eventuelle tvister om forståelsen av denne avtalen skal avgjøres ved voldgift ihht. reglene i Tvistemålslovens kap. 32.

Spesielle forhold

13. -----

-----/-----, 20-----

Grunneier

For Tilretteleggelsen

Tinglysing

Dersom partene finner det formålstjenlig kan denne avtalen tinglyses som heftelse på eiendommen gnr.-----, bnr.-----, på tilretteleggerens bekostning.

-----/-----, 20-----

Grunneier

For Tilretteleggelsen

2.3 Avtale om friluftsliv og ferdsel i kulturlandskapet

Eksemplet er utarbeidet av Norges Bondelag. Det er tatt med ulike punkter som kan være aktuelle å ha med i en avtale mellom grunneier og eventuelt kommunen når det skal etableres nye stier i kulturlandskapet. Husk at slike avtaler må tilpasses hvert enkelt stiprosjekt og at denne type avtale ikke kan begrense den ferdselsrett som allmennheten har etter Friluftsløven eller annet rettsgrunnlag.

1. Avtaleparter

Grunneier	og Kommune/bruker .....
v/leder.....	v/leder.....
Adresse.....	Adresse.....
Postnr. og poststed.....	Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....	Tlf. nr. arb..... privat.....

har inngått følgende avtale:

2. Avtalens formål

Avtalens formål er å legge forholdene til rette for naturvennlig bruk og tilrettelegge for ferdsel, rekreasjon og naturopplevelse for allmennheten i avtalt trase. Utover dette gjelder Friluftsløvens bestemmelser om ferdsel i innmark og utmark.

3. Avtalens omfang og bruk

Avtalen gjelder for avtalt sti av nåværende standard. Stien er avmerket på vedlagte kart. Avtalen gjelder for enkel, tradisjonell og naturvennlig ferdsel til fots/hest/sykkel/rullestolbrukere. Bruk av stien til større arrangementer/organiserte aktiviteter kan ikke skje uten grunneiers samtykke. Kommunen kan ikke overføre sitt avtaleansvar til andre uten grunneiers samtykke.

4. Telting og opparbeiding av ild

På innmark er det kun tillatt med telting og gjøre opp ild på henviste plasser i området.

5. Båndtvang

I området som omfattes av avtalen skal hund til enhver tid holdes i bånd.

6. Rydding, opparbeiding og vedlikehold

Grunneiere/kommunen har ansvaret for istandsetting, merking, skjøtsel og vedlikehold av stien.

7. Ansvar for brukerne av traseen

Grunneier har intet ansvar for bruk av avtalt trase ut over det som følger av alminnelige erstatningsregler.

8. Grunneiers bruk av stien

Stien skal ikke hindre naturlig og påregnelig utnytting av eiendommen, men grunneier bør ta rimelig hensyn til traseen ved næringsmessig drift.

9. Kompensasjon

Dersom det blir stilt inntektsgivende jordbruksareal til rådighet ved etablering av ny ferdselsåre, skal det gis en årlig kompensasjon på kr ..... for avlingstap.

Dersom etablering av stien medfører vesentlig ulempe forbundet med allmenn ferdsel skal det gis kompensasjon på kr.....

For utgifter til skjøtsel og vedlikehold av stien gis grunneier en årlig kompensasjon på kr.....

10. Brudd på avtalen

Dersom den ene parten bryter avtalen, kan den andre part si den opp med 1 måneds varsel. Uenighet mellom partene løses ved voldgift.

11. Avtalens varighet

Denne avtalen gjelder for.....år, og forlenges for .....år om gangen så lenge den ikke er oppsagt. Oppsigelse må foretas med minst....måneders varsel før utløpet av den til enhver tid gjeldende avtaleperiode.

12. Kommunens ansvar

Kommunen dekker etter grunneiers dokumentasjon tap av og vesentlig skade på husdyr, redskap etc. forårsaket av brukerne av stien.

13. Omkostninger

Kommunen dekker alle utgifter med gjennomføring av denne avtalen, herunder også eventuelle tinglysningsutgifter.

.....
Sted, dato, år

Underskrift

.....
Grunneier

.....
Kommune/bruker

2.4 Intensjonsavtale/forretningsavtale om kommersielle aktiviteter i utmark (eks. 1)

Intensjonsavtalen er utarbeidet i forbindelse med SkanLand Ekonomisk Förenings prosjektet som omfatter kommunene Trysil og Engerdal i Norge og Alvdalen, Malung og Torsby i Sverige. SkanLand er et InTeregprosjekt som har til formål å utvikle sommerturisme i disse kommunene. Avtalen skal anvendes for å stille utmarksarealer (grunn og vann) til disposisjon for organiserte friluftaktiviteter. Intensjonsavtalen kan også benyttes ved inngåelse av lignende avtaler i andre distrikter.

AVTALEPARTER

Eier/forvalter	og	Bruker .....
v/leder.....		v/leder.....
Adresse.....		Adresse.....
Postnr. og poststed.....		Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....		Tlf. nr. arb..... privat.....

Partene i avtalen er eier(e) av utmarksarealene og bruker(e) av disse til organisert utmarksbasert virksomhet. Partene er i avtalen kalt eier og bruker.

NAVN PÅ EIENDOM .....

G.NR. OG B.NR .....

BRUKSOMRÅDE Avtalen gjelder bruk av den del av eiendommen(e) .....

.....

i ..... kommune som er inntegnet på vedlagte kart, vedlegg A. Området omfatter et areal på ca. .... daa.

ANVENDELSE/VIRKSOMHETENS ART/FORRETNINGSIDÉ Eieren gir på de vilkår som er angitt i denne avtalen brukeren rett til å nytte området på følgende måte og til følgende formål og virksomhetsidé:

.....

.....

.....

Eieren skal så langt det er mulig sørge for at annen organisert utmarksbasert reiselivsaktivitet i liten grad ødelegger for brukerens opplegg. Eieren må derfor koordinere og tilpasse fremtidig bruk av området der naturslitasje og fare for konflikter blir viktige elementer ved valg av løsninger.

Avtalen utgjør ingen hindring for eieren i å utnytte området. Eieren skal likevel ta hensyn til brukerens virksomhet forutsatt at dette ikke påvirker eierenes næringsvirksomhet (skogbruk, jakt, fiske, etc.) og forvaltningsoppgaver i negativ retning.

På forespørsel fra brukeren skal eieren informere om sine planer angående skogbruk eller annen relevant aktivitet som kan påvirke brukerens reiselivsvirksomhet. Hvis ikke annet er angitt ovenfor eller eieren har gitt skriftlig tillatelse til det, gir ikke avtalen rett til oppsetting av hus, skilt eller andre tekniske anlegg. Den gir heller ikke brukeren rett til jakt og fiske eller til å ta skogsprodukter av noe slag. Brukeren kan ikke bedrive sin virksomhet utenfor det definerte området (se vedlegg A). Brukeren skal fortløpende informere eieren om sin aktivitet. Eventuell skade på areal, tekniske anlegg eller skade forvoldt mot tredje person og som kan føres tilbake til forhold som skyldes brukeren eller dennes aktivitet, har brukeren ansvaret for. Dette gjelder ikke skade på marken som kan henføres til normal slitasje. Dette ansvaret gjelder også etter avtalens opphør.

Brukeren skal informere sine kunder om lovfestet adferd i skog og mark. Informasjonen skal gi kundene kunnskap og holdninger som motiverer til forsvarlig ferdsel i utmarka.

OMRÅDETS SKJØTSEL

Brukeren skal holde området i ordentlig stand sørge for at det beskrevne areal til enhver tid er ryddig og rent for søppel. Brukeren får ikke anvende området slik at fare for miljøskader oppstår.

AVTALETID

Alternativ 1: Avtalen gjelder til og med den ..... og opphører uten at noen form for oppsigelse er påkrevet.

Alternativ 2: Avtalen gjelder for ..... år regnet fra avtaleinngåelsestidspunktet.

Avtalen skal sies opp senest ..... måneder før avtaletidens utløp. Hvis slik oppsigelse ikke foreligger, forlenges avtalen ytterligere én avtaleperiode. Oppsigelse av avtalen skal være skriftlig og skal skje gjennom rekommandert brev.

Hvis brukeren er flere personer, er en oppsigelse bindende ved underskrift av én person.

For klubber, organisasjoner, foreninger etc. gjøres en oppsigelse gjeldende ved underskrift av den/de som gjennom vedtekter eller prokura har rett til å tegne sammenslutningen.

GODTGJØRELSE

Grunnet det hensyn eieren tar til brukerens aktivitet, den koordineringsoppgaven eieren har påtatt seg, terrengslitasje og eventuell bruk av tilretteleggingselement bekostet av eieren, skal brukeren betale en årlig godtgjørelse.

Alternativ 1: Godtgjørelsen er kr ..... pr. avtaleår.

Alternativ 2: Godtgjørelsen for det første avtaleåret er kr .....

Godtgjørelsen skal fra og med det andre avtaleåret justeres i henhold til konsumprisindeksen. Justeringen skjer på grunnlag av forandringen mellom oktober måneds indekstall året før avtaleinngåelsen og oktober måneds indekstall det første driftsåret. Godtgjørelsen skal betales forskuddsvis og senest den første dag i avtaleåret.

Alternativ 3: Godtgjørelsen settes til .....% av brukerens årlige bruttoomsetning og skal betales innen utgangen av hvert driftsår.

Godtgjørelsen skal tillegges merverdiavgift i henhold til norsk lovgivning. Ved for sen betaling tillegges morarente på .....% samt en erstatning for betalingspåminnelse tilsvarende det som er vanlig ved inkassosaker.

VEGER

Brukeren kan benytte følgende veger til adkomst for sin aktivitet:

.....
.....

Brukeren plikter likevel å rette seg etter bestemmelser for vegbruk truffet av eieren eller vegforeningen.

OFFENTLIGE LOVER OG FORSKRIFTER

Avtalen skal til enhver tid tilpasses offentlige lover, påbud og forskrifter som påvirker brukerens aktivitet samt forholdet mellom eier og bruker.

Offentlige påbud som kan føres tilbake til forhold som skyldes brukeren eller dennes aktivitet, er brukerens ansvar (sanitære forhold, renovasjon etc.), og eventuelle offentlige pålagte avgifter i denne sammenheng skal i sin helhet bæres av brukeren.

ANSVAR

Brukeren plikter å ha en forsikring som dekker eventuelt ansvar for skader som kan føres tilbake til forhold som skyldes brukeren eller dennes aktivitet.

**AVTALEOVER-
DRAGELSE**

Brukeren kan ikke overdra avtalen til andre personer, organisasjoner, bedrifter, institusjoner etc. uten at dette er godkjent av eieren.

OPPHØR

Ved opphør av avtalen skal brukeren rydde og istandsette arealet etter seg. Misligholder brukeren dette krav, kan rydding og istandsetting skje på brukerens bekostning.

TVISTER

Dersom eventuelle tvister ikke kan løses gjennom avtale, skal disse løses ved voldgift i henhold til tvistemålslovens bestemmelser.

**FRILUFTSLOVENS
BESTEMMELSER**

Begge parter kjenner "Friluftslovens" bestemmelser og tegner denne avtalen i visshet om lovens innhold.

**SÆRSKILTE
BESTEMMELSER**

.....
.....
.....

Denne avtalen er utstedt i to likelydende eksemplarer hvorav eier og bruker har hvert sitt.

..... den ...../.....

..... den ...../.....

.....
Eier

.....
Bruker

2.5 Avtale om kommersielle aktiviteter i utmark (eks. 2)

Eksemplet er utarbeidet av Norges Bondelag. Husk at slike avtaler må tilpasses hvert enkelt prosjekt, og at denne type avtale ikke kan begrense ferdselsrett som allmennheten har etter Friluftsløven eller annet rettsgrunnlag.

1. Avtaleparter

Grunneier..... og **Leier**.....
v/leder.....
Adresse.....
Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat.....

har inngått følgende avtale for .....G.nr.....B.nr..... i .....kommune.:

2 Beskrivelse av arealet

Det leide arealet er ca..... stort
Beliggenhet.....
Karakter.....
Eventuelt andre avgrensinger av området

3 Anvendelse/virksomhetens art

Arealet skal brukes til.....

4 Tidsavgrensinger

Tidsrom for bruk (dager pluss tidsrom)
Eventuelle endringer i bruk (avt., omfang og tidsrom) kan ikke skje uten eierens tillatelse, og vil bli ansett som vesentlig brudd på avtalen.

5 Hogst og terrenginngrep

Eventuell hogst eller terrenginngrep kan kun skje etter samtykke fra grunneier.
Som adkomst til arealet kan benytte eksisterende veg. Denne vedlikeholdes av leietaker. Annen adkomst til arealet er ikke tillatt.

6 Beiteforhold

Leieavtalen endrer ikke beiteretten i området. Grunneieren er ikke ansvarlig for skade som volderes av dyr på beite. Eventuelle skader på beitedyr som kan føres tilbake til forhold som skyldes leieren eller hans virksomhet, har leieren ansvaret for.

7 Leierens plikter

Leier plikter å holde området ryddig og rent for søppel.

8 Leierens ansvar

Leier er fullt ansvarlig for eventuelle skader som oppstår på det leide areal samt skader på tiliggende areal dersom dette skyldes leierens virksomhet.

9 Forsikring

Leieren plikter å ha en forsikring som dekker et eventuelt ansvar for slike skader

10 Eiers bruk av arealet

Eieren skal med rimelig hensyntagen til leierens virksomhet ha rett til å utøve den bruk av arealet som er nødvendig for hans landbruks/skogbruksdrift.

11 Framleie

Framleie er ikke tillatt uten grunneiers samtykke.

12 Avtalens varighet

Avtalen gjelder fra.....til.....

13 Oppsigelse

Avtalen kan av begge parter sies opp med 2 måneders varsel. Ved vesentlig mislighold fra leieren jfr, pkt.4, har eieren rett til å heve avtalen med øyeblikkelig virkning.

14 Leie

Leien er satt til ..... Leien justeres årlig i henhold til konsumprisindeksen.
Betalingen skjer forskuddsvis pr. den første i hver mnd. til bank/post kontonr.....
I depositum innbetales kr.....som settes på sperret konto.

15 Opphør

Ved opphør av avtalen, plikter leieren å rydde og istandsette arealet. Misligholder leieren dette krav, kan rydding og istandsetting skje på leierens bekostning.

.....
Sted, dato, år

Underskrift

.....

Grunneier

.....

Kommune/bruker

2.6 Avtaleformular for bruk av privat grunn til ridning

Normalavtalen for bruk av privat grunn til ridning er utarbeidet av Norges Rytterforbund, Norges Skogeierforbund og Norges Bondelag. Formularet kan benyttes når rideinteressene og grunneiere ønsker å inngå avtale om å anlegge ridedier og rideplasser.

1. Avtaleparter

Grunneier.....og **Bruker**.....

v/leder..... v/leder.....
Adresse..... Adresse.....
Postnr. og poststed..... Postnr. og poststed.....
Tlf. nr. arb..... privat..... Tlf. nr. arb..... privat.....

har inngått følgende avtale:

2. Avtalens formål

Avtalen har til formål å legge forholdene til rette for organisert ridning på grunneierens eiendom, G.nr.....B.nr..... i .....kommune.

3. Avtalens omfang

Brukeren får rett til å benytte ..... meter ridetraseer på grunneierens eiendom. Organisert ridning skal ikke foregå på grunneierens eiendom utenom i de avtalte traseer.

Grunneieren skal påvise trasévalget. Traseene er avmerket på vedlagte kart.

Ridestiene utgjør: ..... meter
..... meter på utmark
..... ” på dyrket mark
..... ” på privat vei

I utmark kan brukerne på egen bekostning holde ridestiene ryddet i en bredde på inntil ..... meter. Brukeren har rett og plikt til å holde ridestiene i så god stand at ridning utenfor traseene ikke er nødvendig.

Foruten ridestiene har brukeren rett til å benytte arealer på til sammen ..... dekar på grunneierens eiendom, som vist på vedlagte kart, til spesielle aktiviteter i forbindelse med ridning. Nødvendig merking skal avtales mellom avtalepartene.

Beskrivelse av eventuell merking: .....

.....
.....

Overføring av bruksrettighetene kan bare gjøres etter avtale med grunneier.

4. Rydding av traseer

Rydding av ridestier i utmark skal skje i samråd med grunneieren. Nyttbart virke, tømmer og ved som må hogges, er grunneierens eiendom og skal samles på sted han anviser.

5. Opparbeiding og vedlikehold

Ved opparbeiding og vedlikehold av ridestiene har brukeren ikke rett til å benytte arealene utenfor traseene uten at grunneieren har samtykket.

6. Eierens bruk av eiendommen

Ridestiene skal ikke hindre naturlig og påregnelig utnyttning av eiendommen, men grunneieren bør ta rimelig hensyn til traseene ved næringsmessig drift.

Ved hogst og annet arbeid som direkte berører traseen, plikter grunneieren å informere brukeren om dette.

Grunneieren kan kreve de berørte traseer stengt under arbeidet. Brukeren plikter å informere rytterne om dette.

7. Permanent omlegging

Grunneieren kan kreve at ridestier som er hjemlet i denne avtalen, legges til andre traseer når dette er nødvendig for en rasjonell utnyttelse av eiendommen.

8. Varighet

Denne avtale gjelder i ..... år, og forlenges for ..... år om gangen så lenge den ikke er oppsagt. Oppsigelse må foretas med minst ..... måneders varsel før utløpet av den til enhver tid gjeldende avtaleperiode.

2.7 Avtale om retningslinjer for O-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere

Avtaleformularet ble utformet i 1988 av Direktoratet for naturforvaltning, Direktoratet for statens skoger, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet, Norges Bondelag, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Skogeierforbund, Norsk Allmenningsforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og NORSKOG.

1. Generelt

1.1. Formål

Disse retningslinjers formål er å angi hvordan kontakt og samarbeid skal foregå mellom undertegnede organisasjoner og deres underliggende ledd, slik at O-idretten kan drives og utvikles ut fra hensyn til naturmiljø, rettighetshavere og utøvere.

1.2. Hvor de gjelder

Avtalene er utarbeidet og vedtatt av NOF og berørte interesseorganisasjoner i samråd med Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet og Direktoratet for naturforvaltning. De gjelder innenfor de rammer som settes av norsk lov, spesielt Lov om friluftslivet, Lov om viltet, Lov om naturvern og Lov om motorferdsel i utmark. Grunnlaget for retningslinjene er at NOF v/forbundsstyret forplikter O-idretten til å informere om sin virksomhet og til å ta hensyn til naturmiljøet og rettighetshavere slik det er angitt i pkt. 2 og 3.

Motsvarende aksepterer øvrige organer/organisasjoner at O-aktivitet i ulike former kan drives i alle områder og gjennom hele sesongen, unntatt her er områder nevnt under pkt. 2.2. og når helt spesielle forhold (f.eks. skogbrannfare) kan føre til at all O-aktivitet bør innstilles.

Hensynet til naturmiljø og rettighetshavere ved planlegging av O-idrettens aktivitetsformer skal ikke måtte medføre endringer i O-idrettens egenart.

2. Informasjon

2.1. "Kontaktgruppa"

Hovedlinjene for kontakt og samarbeid om O-idretten – vegetasjon-, dyreliv- og grunneierspørsmål – skal trekkes opp av "Kontaktgruppa". Medlemmene i "Kontaktgruppa" forplikter seg til å informere sine underliggende ledd om retningslinjenes innhold og aktive arbeid for at det etableres et fast samarbeid og faste samarbeidsrutiner bygd på disse retningslinjene på fylkes- og kommunenivå.

2.2. Fylkesnivå

O-kretsene skal hvert år kontakte fylkesmannens miljøvernnavdeling for å få oversikt over vernede områder og andre områder med dokumenterte naturfaglige verneverdier. Fylkesmannens miljøvernnavdeling plikter på sin side å bistå med slike opplysninger, herunder om hvilke restriksjoner som bør legges på O-aktivitet i områdene til ulike årstider. 1) O-kretsene skal formidle opplysningene videre til berørte o-lag. O-lagene skal ta hensyn til opplysningene ved utarbeidelsen av sine aktivitetsplaner.

1) Norges Naturvernforbund mener det overhodet ikke bør forekomme O-aktivitet i nasjonalparker og naturreservater.

2.3. Kommunenivå

O-lagene skal hvert år legge fram en samlet aktivitetsplan for organer/organisasjoner som representerer grunneier-, vilt-, friluftsliv- og naturverninteresser (f.eks. viltnemnd, landbruksnemnd, friluftsnemnd, skogeierlag, grunneierlag, jegerforening, naturvernforening eller tilsvarende). Planen skal vise de områder O-laget planlegger å utarbeide kart over, og de områder O-laget planlegger å arrangere terminfestede O-løp og turorientering i. De øvrige samarbeidspartene skal på forespørsel bidra med opplysninger som gjør at aktiviteten kan gjennomføres mest mulig skånsomt for naturmiljø og rettighetshavere. Dessuten skal de på forespørsel informere om vei-, grøfte- og hogstplaner og andre forhold av betydning ved kartlegging og gjennomføring av orienteringsvirksomhet. Hvis det reises betydelige faglige innvendinger mot et arrangement eller en kartplan, og det ikke oppnås enighet mellom de berørte parter på lokalt nivå, bringes saken opp på disse partenes krets/fylkesnivå.

2.4. Større løp

Dette punktet gjelder for alle internasjonale løp (IN-løp). NOF kan for hver sesong bestemme at også andre løp hvor det er forventet særlig mange deltakere, skal omfattes av dette punktet. For slike løp skal arrangøren, O-kretsen, fylkesmannens miljøvernavdeling og en felles representant for grunneierorganisasjonene på et tidlig tidspunkt i planfasen inngå et forpliktende samarbeid. Dette skal omfatte valg av løpsområde og dernest hvilke særskilte tiltak som bør gjennomføres i forbindelse med arrangementet. Resultatet av samarbeidet brukes som grunnlag for informasjon og videre samarbeid slik det framgår av pkt. 2.3.

3. Hensyn til naturmiljø

3.1. Hensyn til naturmiljø

Alle arrangører av orienteringsaktivitet skal planlegge og gjennomføre arrangementer med minst mulig skade på naturmiljøet med sitt plante- og dyreliv.

Det må tas særlig hensyn til områder nevnt under pkt. 2.2.

3.2. Orienteringsløp

Ved orienteringsløp skal terrengvalg, løypetraseer og deltakerantall samlet vurderes og tilpasses plante- og dyreliv (inklusive husdyr).

I den perioden som er nærmere spesifisert under ***) skal arrangøren ta særlig hensyn til dyreliv ved å :

1. innen hver kommune velge områder av relativt mindre betydning for dyrelivet,
2. legge løypene slik at de ikke berører kjente yngleplasser, hekkeplasser for skogsfugl og rovfugl og de viktigste områdene for viltet forøvrig,
3. begrense deltakerantallet der nødvendigheten av det faglig begrunnes. Deltakerantallet bør reguleres ved at det arrangeres flere løp samtidig.

Øvrige samarbeidsparter skal på forespørsel være behjelpelige overfor O-lagene med å finne fram til egnede løpsområder og løypetraseer.

3.3. Turorientering

Ved tur-orientering skal det ved valg av postplassering tas hensyn til plante- og dyreliv.

I den perioden som er nærmere spesifisert under **), skal arrangøren ta særlig hensyn til dyrelivet ved:

1. innen hver kommune å velge områder av relativt mindre betydning for dyrelivet,
2. å plassere postene slik at de ikke berører kjente yngleplasser, hekkeplasser for skogsfugl og rovfugl og de viktigste områdene for viltet forøvrig, og slik at naturlige veivalg ikke går gjennom disse,
3. å plassere postene slik at stier og andre markerte traseer er naturlige å følge.

Øvrige samarbeidsparter skal på forespørsel hjelpe O-lagene med faglige råd i dette arbeidet.

3.4. Ski-orientering

Ved ski-orientering skal terrengvalg, løypetraseer og omfanget av løypenetttet samlet vurderes og tilpasses dyrelivet og annen bruk av området. Dette også med tanke på at løypenetttet vil bli brukt i hele den perioden det er preparert.

Det bør særlig tas hensyn til:

1. særlig viktige vinteroppholdssteder for hjorteviltet,
2. annet friluftslivs ønske om enkelte områder uten preparerte løyper,
3. at det er innhentet nødvendige tillatelser etter Lov om motorferdsel.

4. Hvem avtalen gjelder for

Avtalen om retningslinjer gjelder for de enkelte organisasjoner inntil de skriftlig meddeler medlemmene av "Kontaktgruppa" noe annet.

5. Endringer av retningslinjene

Endringer av disse retningslinjer er avhengig av vedtak i de organisasjonene ***) som har utarbeidet retningslinjene. (Jfr. pkt. 1.2.)

*) *Kontaktgruppa* består av:

Direktoratet for naturforvaltning, Direktoratet for statens skoger, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet, Norges , Bondelag, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Skogeierforbund, Norsk Allmenningsforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og NORSKOG.

**) Fra 1988 brukes følgende grenser for "hekke- og yngletid":

- Nord for Saltfjellet: Vårsesongen fram til 1/7*
- Sør for Saltfjellet, under 600 m o.h.: Vårsesongen fram til 15/6*
- Sør for Saltfjellet, over 600 m o.h.: Vårsesongen fram til 1/7*

Norges Naturvernforbund mener at perioden hvor det må tas særlige hensyn bør forlenges fram til 15/7., hhv. 1/7.

***) Vedtaksmyndighet i NOF er Tinget (Kretsledermøtet utenom tingår).

2.8 Intensjonsavtale vedrørende standardavtalen om Forsvarets adgang til øvelser i privat utmark

Avtalen ble inngått i 2000 mellom Forsvarets bygningstjeneste og Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, NORSKOG og Norsk Bonde- og småbrukarlag.

De undertegnende parter har i fellesskap fremforhandlet en avtalemekanisme som på nærmere fastsatte vilkår skal gi Forsvaret adgang til øvelse i privat utmark.

De undertegnende parter anser avtalemekanismen, jfr. vedlagte standardavtale av 15. juni 2000, som et godt hjelpemiddel for å avtalefeste slik øvelsesrett, og anbefaler sine medlemmer og lokale foreninger å legge standardavtalen til grunn for fremtidige avtaler mellom Forsvaret og lokale grunneiere vedrørende øvelser i privat utmark.

Partene har ulikt syn på hvilke rettigheter Forsvaret gjennom lov eller sedvane har til å drive øvingsvirksomhet. Avtalen kan derfor ikke brukes som noe argument for noe spesielt syn i eventuelle fremtidige diskusjoner om hvor grensene går for Forsvarets virksomhet i forhold til Friluftsløvslov eller sedvanerett. Denne avtale foreligger i 5 –fem– eksemplarer – en til hver avtalepart.

Oslo, den 15. juni 2000

For Norsk Bonde- og Småbrukerlag

.....

For NORSKOG

.....

For Norges Bondelag

.....

For Norges Skogeierforbund

.....

For Forsvarets bygningstjeneste

.....

./.

Avtale om øving i utmark

Innledning

Mellom XX yyyy, heretter kalt ....., og ZZZZZZZZ, heretter kalt Forsvaret, er det dags dato inngått avtale om Forsvarets bruk av privateid utmark til øvingsformål.

Yyyyyyy har innhentet fullmakt til å undertegne og administrere avtalen fra samtlige grunneiendommer som er listet opp i pkt 1.1. Fullmakt er vedlagt denne avtalen.

Grunneierne står inne for at det ikke foreligger servitutter eller heftelser som foretrenger Forsvarets rettigheter etter denne avtalen.

Bakgrunn

Forsvaret har som ledd i den militære utdanning behov for å øve/trene i et utstrakt og ukjent område. Det er da ikke tilstrekkelig eller naturlig å øve innenfor Forsvarets ervervede eller faste leide øvingsområder. Dette da disse enten ikke omfatter tilstrekkelig areal, eller at øving i kjent terreng ikke vil kunne gi tilstrekkelig utfordring ift. enkelte av de oppgaver Forsvarets personell må øves og trenes opp i.

I denne avtalen betyr øvingsaktivitet, enhver organisert militær aktivitet.

Det presiseres at øving/trening etter denne avtalen kun omfatter utmark. Dersom skade skulle oppstå erstattes dette i henhold til avtalens punkt 6.

Avtalen har videre som formål å synliggjøre Forsvarets aktiviteter og behov i størst mulig grad, og å legge forholdene til rette for tilpassing og samarbeid. Avtalen regulerer øvingsaktiviteten i utmark og skal være retningsgivende for utmåling av vederlag for denne bruk.

Avtalens satser, jf. pkt. 5, er beregnet ut i fra en stordriftsfordel som forutsetter en fellesavtale for minst yyy grunneiere. For avtaler som omfatter færre enkelteieendommer vil det som hovedregel være hensiktsmessig å fortsette dagens praksis ved at avtaler inngås etter behov i f t enkeltøvelser.

Virkeområde

Grunneiere og grunneiendommer

Avtalen gjelder de nedenfor opplistede eiendommer som omfatter et areal planimeterberegnet til om lag .....daa. Området er inntegnet på kart merket ..... datert.....og berørte eiendommer er:

- 1) Gnr , bnr i xxx kommune.
- 2) Gnr , bnr i xxx kommune.
- 3) Gnr , bnr i xxx kommune.
- 4) Gnr , bnr i xxx kommune.
- 5) Gnr , bnr i xxx kommune.

Oversikt over grunneierne inntas som vedlegg til avtalen.

Avtalens varighet

- (a) Avtalen gjelder fra ddmmaa, og løper i 10 år tom ddmmaa. Begge parter kan, i avtaleperioden, skriftlig si opp avtalen med 6 måneders varsel.
- (b) Dersom avtalen ikke sies opp innen 6 måneder før utløpet av leieperioden, forlenges den automatisk med 2 år av gangen.
- (c) Begge parter kan be om forhandlinger om avtalen i avtaleperioden. Slike forhandlinger bør opptas innen en periode på 2 måneder fra anmodning er fremsatt, likevel ikke med kortere varsel enn 3 uker.

Bruksbegrensninger – tid

Forsvaret kan ikke benytte sine rettigheter under punkt 2.1 i tidsrommene nevnt nedenfor.

- (a) De viktigste perioder for yngling fastsatt til tiden mellom ....., med utgangspunkt i perioder nedfelt i forskrift utgitt av Direktoratet for naturforvaltning.
- (b) De viktigste perioder for jakt på småvilt og elg fastsatt til tiden mellom....., med utgangspunkt i perioder nedfelt i forskrift utgitt av Direktoratet for naturforvaltning.

Bruksbegrensninger – sted

- (a) Ved bruk av rettigheter under pkt 2.1, skal Forsvaret søke å unngå ferdsel i kjente områder for vinterbeite for elg og områder med spesielt verdifulle biotoper, samt nye plantefelt der høyden på trærne ikke overstiger om lag 1,5 m.
- (b) Øvingsaktivitet med unntak av ferdsel skal ikke foregå nærmere bebodd hus, setrer eller fritidsboliger enn 150m.
- (c) Med utgangspunkt kart over trekkruiter og vinterbeite for elg, utarbeidet av Fylkesmannen i zzzzzz, kartfester yyyyyy områder med bruksbegrensninger ihht pkt a og b ovenfor. For nye plantefelt gjelder bestemmelsene i pkt a, også for felt som nyplantes i avtaleperioden.

Beskrivelse av rettighetene

Avtalen omfatter

- (a) Forsvaret har anledning til å avholde inntil xx øvelser pr. år på kompaninivå.
- (b) Forsvaret kan etablere leiområde - inntil xx ganger pr. år – for grupper på troppsnivå. Begrensningen for antall leiretableringer gjelder ikke dersom værmessige forhold tilsier en forsinket fremrykning.
- (c) Forsvaret kan benytte løsammunisjon i den utstrekning øvelsene tilsier det.
- (d) Graving og uttak av raier. Yyyyyy påviser områder hvor uttak av raier kan finne sted.
- (e) Kjøring på skogsbilveier i h t til de begrensninger som fremgår av kap 2.2. nedenfor.
- (f) Kjøring med snøscooter vinterstid, jf. pkt. 2.4.

Utvidet behov for øving

- (a) Dersom Forsvaret har behov for øvingsaktivitet som overstiger rammene for denne avtalen jf. pkt. 2.1, må ytterligere øvingsaktiviteter avtales særskilt med yyyyyy i hvert enkelt tilfelle.
- (b) Godtgjørelse avtales da for hvert tilfelle basert på det nivå som er trukket opp i og med denne avtalen. Godtgjørelse utbetales ihht. pkt. 5.1.

Bruk av skogsbilveier

- (a) Forsvaret har rett til å benytte det private veinett i avtaleområdet til øving og treningsaktivitet, samt tilknyttede aktiviteter. Forsvaret kan ikke kreve erstatning for skader på materiell som måtte oppstå ved bruk av veien. Eventuelle utbedringer av vei må avtales mellom partene.
- (b) Bruken skal utøves med aktsomhet og nødvendig hensynsfullhet og ferdsel og parkering skal ta hensyn til andre brukere av vegen. Dersom det i forhold til tredjemann oppstår skade som følge av Forsvarets bruk av veien, er Forsvaret ansvarlig etter alminnelige erstatningsrettslige prinsipper.
- (c) Forsvaret har rett til å brøyte de vegstrekninger som er nødvendig for å kunne benytte sin rett. Brøyting gjennomføres etter avtale med yyyyyy, jf. pkt. 4.3. Brøyting av skogsbilveg kan ikke skje der vegstrekningen er del av oppmerket skiløype. Yyyyyy besørger kartfesting av oppmerkede skiløyper.
- (d) Rettigheter til bruk av skogsbilveger jf. ovenfor omfatter omlag .....km veg.

Begrensninger i Forsvarets bruk

Forsvaret kan benytte rettigheter under pkt 2.2 med de begrensninger som er listet opp nedenfor:

- a) I teleløsningsperioder. Periodene fastsettes av vegformannen
- b) Under ekstreme værforhold, herunder ekstreme regn eller frostperioder
- c) Kjøring på ubrøytet veg, herunder kjøring med snøscooter, uten i de tilfeller som er avtalt med vegformann
- d) Retten til bruk av det private veinett omfatter ikke kjøring med pansrede kjøretøy.

Sentralnøkler

Sentralnøkkel/bomnøkkel oppbevares i vakta på xxx leir. (Stillingsbetegnelse) har ansvaret for nøkkelen, og den kan benyttes ved ulykker og skogbrann. Nøkkelen skal utleveres mot kvittering fra brukeren.

Ved bruk av vegnett til øvingsformål vil nøkler bli utkvittert av yyyyyy etter anmodning fra Forsvaret. Anmodning om utkvittering av nøkler skjer normalt 3 uker før gjennomføring av øvelsen, jf. pkt. 4.3.

Motorisert ferdsel i utmark

- (a) Motorisert ferdsel i utmark gjennomføres etter grunneiers godkjenning. Dette gjelder ikke motorferdsel på vassdrag og i innsjøer. Forespørsel jf. pkt. 4.3 tilstiles yyyyyy som kommer med eventuelle innsigelser innen tre uker fra mottatt forespørsel.
- (b) Ved kjøring med snøscooter vinterstid ansees ulempene å være så marginale at kjøring kan skje uten ytterligere avklaring med yyyyyy. Kjøring med snøscooter er likevel ikke tillatt på områder definert i pkt. 1.4.

Opprydding

- (a) Forsvaret plikter etter hver øvelse å rydde området for løsammunisjon og annet avfall. Dette gjelder ikke mindre rester av løsammunisjon og lignende.
- (b) Groper skal graves igjen før området forlates.
- (c) Yyyyyy varsles etter bruk av leirområde, slik at området kan kontrolleres.
- (d) Terrengskader forårsaket av Forsvarets øvingsaktivitet kan utbedres ved ”revegeteringstiltak.” Partene avtaler i fellesskap hvorvidt slike tiltak skal iverksettes samt hva tiltakene nærmere skal gå ut på. Fullført revegeteringstiltak skal anses som full erstatning for skaden, og erstatning etter pkt. 6 vil således ikke kunne påberopes.

Varsling

Alminnelig varsling

Forsvaret gjennomfører offentlig kunngjøring av program for øvingsvirksomhet ved xxxxx for 6 måneder om gangen, straks det er fastlagt.

Særskilt varsling

- (a) Ansvarlig enhet i Forsvaret besørger særskilt varsling av berørte grunneiere ved at øvingsaktivitet varsles til yyyyyy 3 uker forut for gjennomføring. På samme måte varsles endringer i øvingsprogrammet.
- (b) Varsling skal gjennom synliggjøring av Forsvarets aktiviteter og behov i størst mulig grad legge forholdene til rette for tilpassing og samarbeid. Dersom det er forhold grunneierne ønsker Forsvaret skal ta hensyn til under sin øvingsvirksomhet må dette overbringes ansvarlig enhet i Forsvaret, fortrinnsvis via yyyyyy.
- (c) Yyyyyy påtar seg å distribuere varselet til alle berørte grunneiere under denne avtalen.

Øvingsvarselets innhold

- (a) Varsel om øvingsaktivitetene, ihht. pkt. 4.2 skal kort beskrive hvilken type aktivitet og eventuelle kjøretøy som skal benyttes, samt angir det personellnivå som deltar (kompani, tropp).
- (b) Varselet bør inneholde anmodning om utkvittering av nødvendige nøkler og hvilke veier og utmarksområder som eventuelt ønskes benyttet til motorisert ferdsel.

Godtgjørelse

Utbetaling

- (a) Som vederlag for rettigheter i h t avtalen, samt for den administrasjon yyyyyy pådras i h t avtalen, betaler Forsvaret et årlig beløp på kr ##,-
Vederlaget er fastsatt etter forhandlinger mellom Forsvaret og yyyyyy.
- (b) Utbetaling skal skje i løpet av juli måned.
- (c) Vederlag og sluttoppgjør utbetales yyyyyy på konto nr. ....

Justering av vederlag

- (a) Vederlaget justeres hvert 5 år ihht. endringen i konsumprisindeksen. Vederlag justeres første gang pr. juli xxxx.
- (b) Dersom Forsvarets bruk vesentlig vanskeliggjøres eller nytteverdien vesentlig reduseres som følge av redusert veistandard, utbygging, nydyrking eller andre forhold, kan Forsvaret kreve reforhandling av avtalen med sikte på en forholdsmessig reduksjon av vederlaget.

Erstatning

Vilkår for erstatning

Dersom det som følge av Forsvarets virksomhet oppstår skade på grunneier/rettighetshavers eiendom utover alminnelig slitasje som følge av virksomheten, erstattes det økonomiske tapet ihht. lov 13 juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning.

Utmåling av erstatningssum

Erstatningen skal dekke økonomisk tap ihht. alminnelige erstatningsrettslige prinsipper.

Twist om erstatningens størrelse eller erstatningsgrunnlaget avgjøres ved skjønn.

Utbetaling/ oppgjør

Det endelig vedtatte/ fastsatte erstatningssum utbetales av Forsvaret som fullt og endelig oppgjør til yyyyyy.

Erstatningssum utbetales til konto nr. ....

Evaluering

På yyyyyy initiativ gjennomføres en evaluering av avtaleforholdet og en oppsummering av de erfaringer en har høstet i avtaleperiodens to første år.

Opphør

(a) Ved opphør av avtalen kan yyyyyy anmode om en felles befaring av områdene. Yyyyyy har ansvaret for befaringen, som gjennomføres innen 2 måneder fra anmodning.

Det skal føres protokoll fra befaring, hvor ytterligere behov for opprydding nedfelles. Bestemmelsen i pkt. 3a gjelder tilsvarende. Forhold som ønskes påberopt skal fremkomme av undertegnet protokoll.

(b) Anmodning om befaring må skje innen 12 måneder etter oppsigelse av avtalen.

Diverse

Partenes representanter

Yyyyyy og Forsvaret skal holde hverandre gjensidig orientert om hvem som til enhver tid skal kontaktes i forbindelse med praktiseringen av avtalen.

Tvister

Enhver tvist om kontraktsforholdet skal søkes løst ved forhandlinger mellom partene. Hvis enighet ikke oppnås, avgjøres tvisten gjennom ordinær rettergang ved de alminnelige domstoler.

Verneting for alle søksmål som måtte springe ut av kontrakten er .....

Underskrift

Denne avtalen utarbeides i to underskrevne eksemplar, hvorav ett til hver avtalepart. Yyyyyy forplikter seg til snares å distribuere en kopi til hver av de grunneierne som er omfattet av denne avtalen.

Avtalen kan tinglyses på hver av de berørte gnr. og bnr. nevnt i pkt 1.1. Forsvaret dekker utgiftene hermed.

XX/ YY den .....

3. Lover som angår kontrakter og avtaler

I utgangspunktet er det avtalefrihet i norsk rett. Det vil si at man kan avtale hva man vil i en kontrakt mellom to parter. Lovgivningen har imidlertid på noen områder gitt såkalt preseptoriske regler. Det betyr tvingende og vil si at lovgivningen i de tilfellene slike regler er gitt, overstyrer avtalefriheten.

Et eksempel:

Dersom grunneier ønsker å leie bort jakten på sin eiendom, kan han ikke selv bestemme hvor lenge jaktretten skal leies bort. Dette skyldes at Viltlovens § 29 bestemmer at jaktrett ikke kan skilles fra eiendommen for mer enn 10 år om gangen. Dette er en absolutt regel som ikke kan fravikes ved avtale.

Det er flere lover som er særlig aktuelle for de kontrakter vi finner i dette heftet. Viktige lover i denne forbindelsen er Avtaleloven, Kjøpsloven, Viltloven, Laksefisk- og innlandsfiskloven, Tomtefesteloven, Pakkereiseloven, Merverdiavgiftsloven, Skatteloven, Friluftsløven med flere. Det skal gis en kort oversikt over de bestemmelsene i disse lovene som angår kontrakter og avtaler innen utmarksnæringene.

3.1 Avtaleloven (Lov om avslutning av avtaler av 31.05. 1918 nr. 4)

Loven gir generelle regler om hvordan avtaler blir til. Den gjelder ifølge § 1 med mindre annet er avtalt eller følger av sedvane. Den har videre bestemmelser om fullmaktsforhold og hvem som regnes som fullmektig.

Bestemmelsene i lovens 3. kapittel er de som er viktigst i forhold til skriftlig inngåtte avtaler. Overskriften for dette kapittel er *“Om ugyldige viljeserklæringer”*.

Her er først bestemmelser om avtaler som er ugyldige fordi de er blitt til under tvang eller ved vold og trusler. Slike avtaler anses som ugyldige (§§ 28 - 31). På samme måte er avtale ugyldig hvis den p.g.a. åpenbar feilskrift eller annen lignende feil har fått et innhold som ikke var tilsiktet (§ 32).

§ 33 har en bestemmelse om at en avtale ikke er gyldig hvis det vil stride mot redelighet og god tro for å gjøre den gjeldende. Den tar særlig sikte på å kunne sette til side avtaler hvor adressaten for avtalen sitter med en kunnskap som den andre kontraktsparten ikke hadde og som gjør det sannsynlig at avtalen ikke ville blitt inngått hvis partene hadde hatt samme kunnskap. Det kreves imidlertid god bevisførsel for å kunne nå fram med ugyldighet etter § 33.

Avtalelovens § 36 ble tatt inn i loven i 1983. Den har fått en svært sentral betydning i Avtaleloven, fordi den åpner for å sette avtaler til side helt eller delvis fordi *“.... det vil virke urimelig eller være i strid med god folkeskikk å gjøre den gjeldende. Det skal tas hensyn ikke bare til avtalens innhold, partenes stilling og forholdene ved avtalens inngåelse, men også til senere inntrådte forhold og omstendighetene forøvrig.”*

Et eksempel på bruk av denne bestemmelse:

Høyesterett fastslo i 1988 at det skulle være adgang til å regulere festeavgiften i langsiktige ikke-regulerbare festekontrakter, når den lave avgiften skyldtes at man ikke hadde hatt muligheter til å overskue det store fall i kroneverdi i fremtiden. Oppregulering skulle imidlertid bare skje i henhold til endring i kroneverdi (konsumprisindeks) og ikke i henhold til endring i markedsverdi. Bestemmelsen har derfor særlig fått betydning for gamle kontrakter hvor løpetiden har vært så lang at man ikke har kunnet overskue konsekvensene av avtalen da den ble inngått.

3.2 Kjøpsloven (Lov om kjøp av 13.05.1988 nr. 27)

Loven gjelder for kjøp og salg av varer og tjenester. Den gjelder ikke for kjøp og salg av fast eiendom.

I forbrukerkjøp har man ikke avtalevilkår som er mindre gunstig enn lovens vilkår. Forbrukerkjøp er definert slik i loven:

“Kjøp fra yrkesselger når tingen hovedsakelig er til personlig bruk for kjøperen, hans familie, husstand eller omgangskrets.”

Det vil føre for langt å gå gjennom lovens bestemmelser i detalj. Loven har regler om:

- Levering
- Risiko for det solgte

- Varens egenskaper, mangler, etc.
- Virkning av forsinkelse
- Kjøpers og selgers plikter
- Kjøpesummens betaling
- Følger av kontraktsbrudd
- Erstatning
- Reklamasjon
- Krav mot tidligere salgsledd

Alle disse bestemmelsene er stort sett utfyllende bestemmelser som man bruker ved tolkning av allerede inngåtte avtaler når ting ikke går som de skal.

Det er imidlertid nyttig å sette seg inn i disse lovreglene også før man skal inngå kontrakter, for å få en kontrakt som løser flest mulig potensielle tvistespørsmål før tvist oppstår. Man kan da unngå en rekke konflikter og man kan unngå at saken må løses i retten, rett og slett fordi man i kontrakten har avtalt hvordan forskjellige situasjoner skal løses hvis de oppstår.

3.3. Viltloven (Lov om viltet av 29.05.1981 nr. 38)

Viltloven har en del bestemmelser som har betydning når det inngås kontrakter og avtaler om utleie av jakt.

Fraskillelse av jaktrett

I § 28 i loven er det bestemmelser om at

”Jaktrett kan ikke skilles fra eiendommen for lengre tid enn 10 år om gangen, uten når jaktrett følger bruksretten til eiendommen.” Utleiekontrakter for jakt kan derfor normalt ikke ha lengre varighet enn 10 år.

”Overlater grunneieren sin eiendom til noen annen til bruk, skal brukeren ha jaktretten med mindre annet er avtalt. Forbeholder grunneieren seg jaktretten kan jakt ikke drives på brukerenes åker og eng i tiden fra 1. mars til og med 30. september”.

Vær derfor klar over at hvis det i en kontrakt om forpaktning av innmark ikke er tatt forbehold om at jaktretten er unntatt fra leieforholdet, vil brukeren få jaktretten til leiearealet så lenge leieforholdet varer.

”Avtale om jaktrett skal være skriftlig. Gjelder avtalen for mer enn 5 år, skal leier og utleier sørge for at melding om leieforholdet med opplysning om vilkårene straks blir sendt kommunen.”

Kontroll av betalt jegeravgift og avlagt skyteprøve

I § 41 er tatt med en bestemmelse om at *”Den som mot eller uten vederlag stiller rett til jakt og fangst til rådighet for en annen, plikter å forvise seg om og er selv ansvarlig for at vedkommende har betalt jegeravgift.”*

Jaktrettshaveren er med andre ord pliktig til å kontrollere at leietaker har betalt jegeravgift.

For bl.a. statistikk bør leietaker i kontrakten pålegges å rapportere fangstresultatet til utleier.

Forbud mot framleie

I § 28 bestemmes at *”Framleie av jaktrett kan ikke finne sted uten samtykke fra den som har jaktretten etter § 27.”*

”Kongen kan gi regler om forbud mot framleie av jaktrett.”

Normalt bør jaktkontrakter ikke tillate framleie av jakt. Framleie av jakt må ikke forveksles med at andre kan markedsføre og selge jakta for jaktrettshaver.

Framleie kan defineres som når en leietaker leier et jaktområde for fastsatt pris av jaktrettshaveren og videreutleier jakta til andre for egen regning og pris.

Det er ikke fastsatt en offentlig forskrift om framleie av jakt.

Bruk av hund, båndtvang etter Viltloven og Bufeloven

Tillatelse til bruk av hund under jakt er aktuelt i mange leiekontrakter. I § 52 er det bestemmelse om at *”I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal hunden holdes i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt”* (flere unntak i loven).

Dersom det er påkrevet av hensynet til viltet, kan det etter Viltloven for bestemte områder fastsettes andre båndtvangstider enn det som er fastsatt ovenfor. Dette kan f. eks. være aktuelt i snøvintre.

I tillegg til bestemmelsene om bruk av hund i Viltloven kan kommunene fastsette båndtvangsbestemmelser etter Bufeloven i den tiden bufe beiter. Disse båndtvangsbestemmelsene vil variere i kommunene. Det finnes bl.a. kommuner som har båndtvang hele året av hensyn til bufe.

Ved utleie av jakt må en ikke tillate bruk av jakthund i tidsrom som kommer i konflikt med bestemmelsene i Bufeloven og Viltloven.

3.4 Laksefisk- og innlandsfiskloven (Lov om laksefisk og innlandsfisk av 15.05.1992 nr. 47)

Lov om laksefisk og innlandsfisk og forskriftene til loven har bl.a. følgende bestemmelser som angår kontrakter og avtaler om utleie av laksefiske og innlandsfiske.

Offentlige fiskeforskrifter om fisketider og redskapsregler

Det er selvsagt at utleien følger lover og forskrifter om fisketid, redskapsbruk, minstemål, oppgaveplikt m.m. Avtaler og kontrakter må ikke inngås som strider mot offentlige lover og forskrifter.

Barns fiske i innlandsfiskvassdrag

§ 18 i loven har en bestemmelse om at *"I vassdrag der rettighetshaverne utsteder fiskekort har personer som ikke har fylt 16 år rett til fiskekort uten vederlag for å fiske innlandsfisk med stang og håndsnøre i perioden 1. januar til og med 20. august.*

I andre vassdrag har personer som ikke har fylt 16 år rett til, uten rettighetshavers tillatelse, å fiske innlandsfisk med stang og håndsnøre i samme periode som i første ledd.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder ikke i vassdrag eller deler av vassdrag som fører anadrom laksefisk."

Leies det ut eksklusivt fiske i et innlandsfiskevassdrag til en eller flere personer kan det i tillegg til leietaker være barn under 16 år som fisker (f. eks. skoleklasser). Spesielt i vassdrag der det er utviklet kvalitetsfisk, som kan leies ut til høy pris, kan barns fiske skape problemer. Det er imidlertid vedtatt en forskrift om barns fiske som hjemler adgang til å søke om unntak fra lovreglen. Dette kan bli aktuelt der barns fiske skaper problemer, bl.a. for utleie.

Fraskillelse av fiskerett

§ 19 i loven har en bestemmelse om at *"Fiskerett som hører til fast eiendom kan ikke skilles fra eiendommen for lengre tid enn 10 år om gangen, uten når fiskerett følger bruksrett til eiendommen."*

Utleiekontrakter for fiske kan derfor normalt ikke ha lengre varighet enn 10 år.

Fiskeravgift

Etter bestemmelsene i § 18 har rettighetshaver plikt til å kontrollere at alle som leier fiskerett eller kjøper fiskekort har betalt fiskeravgift til fiskefondet. Denne plikten til å betale fiskeravgift bør tas med i kontrakter og avtaler om utleie av fiske (*Fiskeravgiften for innlandsfiske ble fjernet i 2001, men beholdt for laksefiske*).

Forbud mot framleie

Til § 27 i loven er det fastsatt en *forskrift om framleie av fiskerett av 25. juni 1993* som setter forbud mot framleie av fiskerett. Forskriften gjelder ikke samarbeidsavtaler mellom rettighetshavere, eller mellom rettighetshavere og lokale turistbedrifter. Den omfatter heller ikke tradisjonelle forvaltningsavtaler mellom rettighetshavere og ideelle organisasjoner. Det er imidlertid en hjemmel i forskriften til å søke fylkesmannen om unntak fra denne bestemmelsen.

§ 3 Unntak

Tillatelse fra fylkesmannen er likevel ikke nødvendig hvor

1. leietakeren enten er

- a) en ideell organisasjon tilknyttet en landsomfattende organisasjon med sportsfiske som en hovedaktivitet, eller*
- b) en ideell organisasjon med sportsfiske som en hovedaktivitet og minst 100 medlemmer,*

og

2. *eventuelt overskudd av framleien etter at leiesummen og utgiftene ved framleien er dekket, i sin helhet går til tiltak for fiskebestanden i området.*

3.5 Sameieloven (Lov om sameige av 18.06.1965 nr. 6)

Sameie er det når to eller flere eier noe i fellesskap på en slik måte at retten deres er regnet i parter etter delings- eller høvetall. Sameieloven er en generell lov som gjelder både for personlig sameie og sameie mellom bruk. Loven gjelder bare så langt annet ikke følger av avtale eller "særlege rettshøve" (§ 1).

Sameieloven inneholder ellers bestemmelser om partsforhold, deling av utgifter og inntekter, misbruk, overdragelse av sameiepart mv. Etter loven kan et flertall av sameierne (etter andeler) fatte vedtak om administrasjon og utnyttelse (organisering).

Viltloven av 1981 har også egne rettsregler for sameie som gjelder jaktretten og utøvelse av jakt i sameiestrekninger. Denne loven har en bestemmelse om at når sameiet ikke er organisert "*kan jakt og fangst bare utøves av en person om gangen for hver som har slik rett* (§ 29). Lov om laksefiske og innlandsfiske av 1992 har ingen spesielle rettsregler for sameier. Det er derfor Sameielovens rettsregler som gjelder. På eneeide eiendommer er det en eier som har jaktretten. I et sameie er det flere eiere som eier en ting eller eiendom i fellesskap. Det skilles mellom to former for sameier:

a: Personlig sameie er det når 2 eller flere eier en ting eller eiendom i fellesskap. De kan enten ha lik part eller forskjellig part for den enkelte eier. I prinsippet er rettighetsforholdene lik de som gjelder for eneeide eiendommer. Forskjellen er at det er flere eiere som eier tingen eller eiendommen i fellesskap. Dersom flere personer eier en eiendom sammen, har alle jaktrett. Jaktutøvelse og utbytte kan reguleres i forhold til eierandelen.

b: Jordsameie er en spesiell eierform her i landet med spesielle rettsregler. Jordsameie er ikke sameie mellom personer. Det er sameie mellom bruk (realsameie). Med bruk menes her landbrukseiendommer. Ofte vil et jordsameie være et område som eies av flere gardsbruk i bygda. Sameieforholdet er knyttet til brukene og kan ikke skilles fra disse. De enkelte bruk kan ha noe forskjellig part (andel) i sameiet.

Det enkelte bruk har hver for seg fulle eiendomsrettigheter i et jordsameie, bare begrenset kvantitativt av hensynet til de øvrige sameierne. I praksis kan en si at det enkelte bruk kan bruke ressursene i sameiet i forhold til den parten bruket har i sameiet. Hvis sameiet leier ut jakt og fiske, skal overskuddet i prinsippet fordeles etter det enkelte bruks part i sameiet. Et sameie kan også være et vald for storviltjakt, f. eks. hjortevald, hvor fellingstillatelsene fordeles på parthaverne.

I sameier står ikke den enkelte andelshaver fritt til å inngå kontrakter og avtaler, f.eks. om utleie av jakt og fiske. Slik utleie av den enkelte andelshavers andel må passe inn i den øvrige utnyttelsen av sameie. En eventuell utleie må også stå i forhold til vedkommende andelshavers andel.

Dersom lovlig valgte organer i sameiet har vedtatt en bestemt utnyttelse for jakt, kan ikke den enkelte andelshaver leie ut jakt som strider mot denne ordningen. I sameier hvor det er aktuelt at den enkelte andelshaver kan leie ut utmarksressurser i sameiet, må sameielaget ha regler for dette slik at utleien kan innpasses i den øvrige utnyttelsen av sameiets ressurser.

I utmarkssameier er det mest naturlig at sameiets organer inngår kontrakter og avtaler, ikke den enkelte andelshaver. Et eventuelt overskudd av utleie av f. eks. jakt blir da å fordele til den enkelte andelseier etter andeler.

3.6 Tomtefesteloven (Lov om tomtefeste av 30.05.1975 nr. 20)

Tomtefesteloven kan kalles en særlov for inngåelse av avtaler om bortfeste av grunn. Det er viktig å merke seg at lovens regler bare gjelder for bortleie av grunn til hus og ikke til ren jordleie. Den brukes også for avtaler om veier, parkeringsplasser, hage etc. i tilknytning til hus.

Det er avtalefrihet på området, bortsett fra festeavtaler som gjelder bolighus og fritidshus. Her finnes en rekke regler som er tvingende, og som man ikke kan fravike. Det gjelder bl.a. festetidens lengde, innløsningsregler,

regulering av festeavgift, etc. Det er derfor viktig å sette seg inn i Tomtefestelovens regler før man utarbeider en kontrakt hvis man ikke bruker en standardkontrakt. Den første tomtefesteloven kom i 1975. Den ble av mange betraktet som en “vernelov” for festeren fordi reglene i denne loven i stor grad tok sikte på å verne festeren mot urimelige grunneiere.

I 1996 ble det vedtatt en ny tomtefestelov som balanserte forholdet mellom fester og bortfester bedre. Denne vil først trå i kraft fra 1. januar 2002.

3.7 Friluftsløven (Lov om friluftslivet av 28. Juni 1957 nr. 16)

Friluftsløven har bl.a. følgende bestemmelser:

”I utmark kan enhver ferdes til fots hele året når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Det samme gjelder ferdsel med ride- og kløvhest, kjelke, tråsykkel eller lignende på vei eller sti i utmark og over alt i utmark på fjellet såframt ikke kommunen med samtykke av eieren eller brukeren har forbudt slik ferdsel på nærmere angitte strekninger” (§ 2).

”På innmark kan enhver ferdes til fots i den tid marka er froset eller snølagt, dog ikke i tidsrommet 30. april til 14. oktober. Denne ferdselen gjelder likevel ikke på gårds plass eller hustomt, inngjerdet hage eller park og annet for serskilt øyemed inngjerdet område hvor allmennhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker” (§ 3).

På privat bilvei kan eier forby ferdsel med motorkjøretøy og hestekjøretøy.

Telting og annet opphold i utmark er tillatt for inntil 2 døgn om gangen, men ikke nærmere bebodd hus eller hytte enn 150 meter. I fjellet og ellers på områder fjernt fra bebyggelse er telting tillatt for lengre tid enn 2 døgn, men denne rett kan begrenses hvis oppholdet medfører nevneverdig skade eller ulempe.

Friluftsmøte eller idrettsstevne kan ikke holdes uten eierens samtykke hvis det volder ulempe eller skade. For orienteringsløp må det innhentes tillatelse til parkering, start, samlingsplass og målområde.

På vassdrag er ferdselen fri, men kan reguleres av Vassdragsloven og Motorferdselloven.

Grunneier har rett til å bortvise personer som opptre hensynsløst og utilbørlig.

Det kan kreves avgift til opparbeidet friluftsområde (f. eks. badestrand, teltplass m.m.). Dette må godkjennes av kommunen.

Når ferdselen er omfattende, kan det etter §§ 15 og 16 i loven fastsettes adferdsregler eller stenging av ferdsel (kommunestyre, fylkesutvalget).

Ferdselsretten gir ingen rettigheter til jakt og fiske.

Anlegg av stier og løyper må ha grunneiers tillatelse.

Sjikanøse stengsler eller uhjemlet forbudsskilt er forbudt.

3.8 Motorferdselloven (Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag av 10. Juni 1977 nr. 82)

Generelt gjelder forbudet i loven for all motorisert ferdsel i utmark og vassdrag og med landing av luftfartøy, men det er unntak for jord- og skogbruksnæring, ambulanse, politi, redningstjeneste m.m. Det er også tillatt med motorisert ferdsel på innsjøer over 2 km.

Jakt og fiske regnes ikke som jord- og skogbruksnæring. Vei som ikke er opparbeidet for bil regnes som utmark. Det samme gjelder opparbeidet bilvei som ikke er brøytet. Det er tillatt med motorferdsel i utmark i næringsøyemed. Ved forskrift eller etter søknad kan kommunene tillate motorisert ferdsel som ikke er hjemlet direkte i loven. Loven og forskriftene innskrenker ikke grunneiers rett til å nekte motorisert ferdsel i utmark, men grunneier kan ikke nekte motorisert ferdsel på vassdrag.

Regler for telting, camping og bobiler

Bobiler er å betrakte som andre biler, og Motorferdselsloven gjelder derfor for bobiler. Plan- og bygningsloven har hjemmel til å regulere parkering av bobiler. Miljøverndepartementet mener at telt etter Friluftsløven er mindre telt (vandretelt). Større telt omfattes ikke av reglene om telting i Friluftsløven og campingvogn er ikke å betrakte som telt. På privat vei kan grunneier fastsette regler for bruk og parkering av bobiler/campingvogn. Langs offentlig vei kan kommunen etter Plan- og bygningsloven fastsette regler for parkering av bobiler.

3.9 Vannressursloven (Lov om vassdrag og grunnvann av 24. november 2000 nr. 82)

Ferdsl i vassdrag er generelt fri for enhver både sommer og vinter, men ferdsel med motorkjøretøy er regulert i Motorferdselloven. Vannressursloven har en ny bestemmelse som det er verdt å merke seg. Mens grunneieren etter Vassdragsloven av 1940 ikke kunne nekte motorisert ferdsel på vassdrag, har den nye Vannressursloven en bestemmelse i § 14 om at *"Grunneieren kan forby motorisert ferdsel, hvis ikke vassdragsmyndigheten treffer vedtak om at et slikt forbud vil være urimelig etter en avveining av de kryssende interesser"*.

I Vassdragsloven av 1940 er det bestemmelser i §§ 2-6 om at hvis ikke annet er bestemt, går eiendomsgrensene i vassdrag normalt på følgende måte:

- Når elv eller bekk danner grensen mellom 2 eiendommer, går grensen etter djupåra.
- I innsjø går grensen mellom eiendommer som ligger på hver sin side av vannet etter midtlinja.
- Grensen mellom 2 eiendommer på samme side av vannet, går slik at hvert sted på bunnen tilhører den strand som det ved lav vannstand ligger nærmest.

I den nye Vannressursloven er disse bestemmelsene ikke tatt med, men §§ 2-6 i Vassdragsloven av 1940 er fortsatt gjeldene.

3.10 Tvistemålsloven (Lov om rettergangsmåten for tvistemål av 13. august 1915, nr. 6)

Tvister som oppstår mellom partene om forståelse og tolkning av avtaler og kontrakter kan løses på forskjellige måter:

- Ved voldgift
- Av domstolene

I kontrakter og avtaler er det ofte tatt med en paragraf om at tvister skal løses ved voldgift. Partene kan ved avtale i stor grad bestemme hvem som skal sitte i voldgiftsretten og hvordan retten skal arbeide.

Når ikke annet er bestemt i voldgiftsavtalen, sammensettes voldgiftsretten etter reglene i Tvistemålslovens kap. 32 som bl.a. har følgende bestemmelser:

- Uten samtykke fra motparten kan ikke en rettsvist om innholdet i kontrakter og avtaler bringes inn for domstoler når den etter avtale skal avgjøres ved voldgift.
- Voldgiftsretten skal bestå av 3 medlemmer hvor partene velger hvert sitt medlem. Disse to voldgiftsmedlemmene velger det tredje medlem som skal være voldgiftsrettens leder.
- Hvis partenes voldgiftsmedlemmer ikke kan enes om valg av leder, kan enhver av partene og i tilfelle enhver av voldgiftsmedlemmene kreve, at herreds- eller byretten skal foreta valget av leder.
- Før avgjørelse må voldgiftsretten gi partene adgang til å uttale seg.
- Voldgiftsretten kan innkalle partene til personlig avhøring og oppfordre vitner eller sakkyndige til å møte frivillig og avgi forklaring for voldgiftsretten.
- Voldgiftsdommen har samme virkning som en rettskraftig dom hvis ikke partene i voldgiftsavtalen har forbeholdt seg rett til innankning for en ny voldgiftsrett (ankefrist 2 måneder).
- Forlik inngått for voldgiftsretten har samme virkning som en rettskraftig dom.
- I voldgiftsrettens avgjørelse må alle voldgiftsmedlemmene delta og avgjørelse fattes med stemmeflertall hvis ikke annet er bestemt.

(Mer detaljerte opplysninger om voldgift er tatt med i Tvistemålslovens kap. 32).

3.11 Andre lover som angår ferdsel i utmark

Etter Straffelovens § 399 er det forbudt å tilegne seg tørre trær, grener eller treavfall uten eierens samtykke, men den vanlige oppfatningen er at verdiløst brensel kan benyttes til f. eks. kaffekoking. Etter Straffelovens § 400 er det lov å plukke ville bær, sopp og ville blomster. Plukking av nøtter er tillatt bare når de fortæres på stedet.

Etter Veilovens § 55 kan bompenger kreves for motorferdsel på privat vei, men dette må ha tillatelse av kommunen.

Brannvernloven av 1987 setter forbud mot bruk av ild i eller i nærheten av skogsmark i tiden 15. april til 15. september.

3.12 Reisegarantifondet og Lov om pakkereiser (Lov om pakkereiser av 25. august 1995 nr. 57)

Reisegarantifondets formål: Sikre kjøpere av pakkereiser

Reisegarantiordningens formål er å sikre kunden som har kjøpt pakkereiser mot tap ved konkurs, akkord eller insolvens hos arrangøren. Kunden er etter loven sikret ved kjøp av pakkereiser dersom arrangøren har stilt garanti i Norge. Fondet betaler tilbake forskudd som kunden har betalt inn når en reise blir avlyst. Ved reiseavbrudd betales den del av vederlaget som svarer til ikke oppfylt ytelse. Videre dekkes utgifter til opphold og hjemreise dersom hjemreisen er en del av pakketuren.

Hva er en pakkereise?

En pakkereise er definert i Pakkereiselovens § 2-1. Grensdragningene for hva som er pakketur, vil som oftest være klar:

- Den er på forhånd tilrettelagt og det må være innbetalt forskudd.
- Den har en varighet på mer enn 24 timer.
- Den inneholder minst to av disse elementene: transport, innkvartering og vesentlige turisttjenester.

Transport, overnatting og turisttjenester markedsføres ofte som separate tilbud med pris på hver tjeneste. Det vil fortsatt kunne være en pakketur om kunde har en stor grad av valgfrihet.

Konsekvenser av pakkereiseloven og reisegarantifondet for jaktsalg

Privatperson, lag, eller sameie som leier ut jakt og overnatting (og eventuelt transport/guiding, m.m.) rammes av loven. Arrangøren må stille lovbestemt garanti for sine forpliktelser etter Pakkereiselovens garantibestemmelser. Garantien størrelse avhenger av arrangørens omsetning i høysesongen.

Den garantipliktige skal stille *individuell garanti* overfor Reisegarantifondet. Slik garanti skal i utgangspunktet stilles av bank eller forsikringselskap. For virksomhet som tilrettelegger, tilbyr eller selger pakkereiser utelukkende for mål i Norge, skal garantien lyde på kr 50.000,- (pr. november 2000).

Den garantipliktige skal innbetale en årlig *kollektiv garanti* til Reisegarantifondet. For salg kun i Norge, er dette 2 % av den individuelle garantien, det vil si kr 1.000,-.

Unntak for småskalavirksomhet, herunder salg av jakt

Grunneier som selger jaktpakker, får etter søknad unntak fra å stille den *individuelle garantien* på kr 50.000,-. Vedkommende må dermed kun betale den *kollektive garantien* på kr 1.000,- pr. år. Utmarkslag og aksjeselskaper får ikke fritak for den *individuelle garantien*.

Det at en tilbyder av jaktprodukter er medlem av Reisegarantifondet, må sees på som en forbedring av produktet, og dermed gi grunnlag for høyere pris.

Pakkereiseloven og Forskrift om reisegarantifondet finnes på internettadressen www.lovdata.no
Reisegarantifondets adresse er P.B. 617, 6001 Ålesund. Tlf. nr. 70102100. På adressen www.rgf.no finnes skjema for søknad om unntak fra den *individuelle garantien*. Enkelte skogeierforeninger står som garantist ved salg gjennom foreningen.

3.13 Forsikringer

Ansvarsforsikring

Som arrangør av jakttilbud bør man ha en ansvarsforsikring som fanger opp et eventuelt rettslig erstatningsansvar som deltakere eller andre utenforstående personer vil rette mot arrangøren.

Den person som kjøper jakt, har akseptert en viss risiko forbundet med deltakelse i arrangementet. På den annen side er det arrangøren som kjenner tilbudet og har ansvar for at faremomenter er eliminert i størst mulig utstrekning og at sikkerheten er maksimal. Eksempler på forebyggende arbeid er sikring av jakttårn, fremvisning av jaktkort, dokumentasjon på skyteferdighet/skyteprøve, øvede jaktledere, terrenget tilpasset kundens ferdigheter og fysiske kondisjon, redningsvester til alle personer i båt, osv. Dersom arrangøren har sviktet på et slikt område, og svikten kan karakteriseres som uaktsom, vil skadelidte kunne fremme et erstatningskrav. Vær klar over at arrangøren er ansvarlig for at det er det er redningsvester til alle i båten.

Det er ikke heldig å fraskrive seg alt ansvar i en kontrakt med gjestene. Det kan virke negativt på noen gjester, og hvis det virkelig blir en sak av det vil ikke en slik fraskrivelse holde. Den er sjelden gyldig i en rettssak. Jaktutleie foregår i hovedsak med basis i konsesjonspliktig landbrukseiendom. Slike eiendommer er i hovedsak forsikret med en kombinert landbruksforsikring der det inngår ansvars- og rettshjelpsforsikring. En ren skogbrukseiendom, uten forsikringsbare bygninger, bør også forsikres med en landbruksforsikring slik at det finnes dekning for ansvar og rettshjelp.

Hovedinnholdet i landbruksforsikringen som ulike selskaper tilbyr er ganske lik, selv om det er visse variasjoner i for eksempel utbetalingssum, egenandel, m.m.

De fleste ulykker som forventes å inntreffe vil være ulykker av typen ”hendelig uhell” som ikke vil omfattes av den ansvarsforsikring som er laget. Det at tilbyder av et jaktprodukt har ansvarsforsikring, bør tas med i produktinformasjonen og tas i betraktning når pris skal bestemmes.

Yrkesskadeforsikring

Som arbeidsgiver, for eksempel ved innleie av guide, er man etter norsk lov pålagt å ha yrkesskadeforsikring. Dette inngår normalt i landbruksforsikringen. Det beregnes et tillegg i premie for et antatt omfang ”ulønnet arbeidskraft” (familie, venner, kårfolk, osv.) som utfører avtale i forbindelse med driften.

Skal man leie inn lønnet jaktguide, kan landbruksforsikringen justeres gjennom egen avtale. Eksempelvis vil Gjensidige justere premien etter oppgitt utlønning til dette formålet i sist avsluttede regnskapsår.

Hvis man leier inn tjenester fra et guidefirma, er det firmaet som må sørge for å ha forsikringene i orden. Det vil si at det er tegnet ansvarsforsikring som omfatter den aktiviteten som skal foregå, og at det er tegnet yrkesskadeforsikring for eventuelle ansatte. Den som skal leie ut jakt og som ønsker å kjøpe guidetjenester fra et slikt selskap, bør kontrollere at forsikringene i selskapet er i orden.

Ulykkesforsikring/reiseforsikring

Der det selges jaktkort, behøver ikke utleier å tegne ulykkesforsikring for kunde, men man kan anbefale gjestene å tegne sin egen ulykkes- og/eller reiseforsikring.

I forbindelse med risikofylte arrangementer, er det vanlig å la en ulykkesforsikring inngå som en pliktig del av tilbudspakken. Det anbefales av forsikringsselskaper å gjøre dette når man går over fra å selge kort til å selge pakker (guide/jaktleder). Det oppfattes trolig positivt av kunde at tilbyder har laget forsikringsløsning for gjestene for slike produkter.